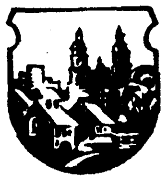


Наша слова

Культурна-асветніцкая штотыднёвая беларуская газета

(Выходзіць з сакавіка 1990 г.) № 7 (323) 13 — 19 лютага 1997 г. Кошт -- 1500 рублёў

ПОСТУП ТЫДНЯ



Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка 4 лютага правёў рабочую сустрэчу з міністрам адукацыі Васілём Стражавым. Міністр праінфармаваў Прэзідэнта аб ходзе падрыхтоўкі да правядзення рэформы агульнаадукацыйнай школы, паступовага пераводу школ нашай краіны на вучэбную пяцідзёнку і школьную шасцідзёнку. Аляксандр Лукашэнка падтрымаў прапанову міністра адукацыі аб навучанні дзяцей, пачынаючы з шасцігадовага ўзросту, падкрэсліўшы неабходнасць стварэння для гэтага належных умоў. Прэзідэнтам было даручана адшукаць неабходныя фінансавыя сродкі для своечасовага выдання школьных падручнікаў. На жаль, у афіцыйнай інфармацыі пра гэтую сустрэчу Прэзідэнта з міністрам адукацыі не сказана, ці гаварылася аб падтрымцы беларускіх школ. Але, трэба спадзявацца, што Прэзідэнт ведае, у якім становішчы знаходзіцца беларуская мова, і ён, як кіраўнік дзяржавы, сочыць за тым, каб у беларускай мовы быў роўны дзяржаўны статус з расійскай мовай, якой у нас нічога не пагражае.

У Гародні адбылася сустрэча, прысвечаная праблемам пабудовы беларускага музея ў Гайнаўцы на Беласточчыне. *У ёй удзельнічалі супрацоўнікі Гайнаўскага музея, ганаровы старшыня Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы А. Баршчэўскі, генеральны консул Беларусі ў Беластоку М. Слямнёў і самі арганізатары сустрэчы — абласное аддзяленне Беларускага фонду культуры разам з упраўленнем культуры аблвыканкама. Сустрэча адбылася, а праблемы засталіся.*

У Менску створаны аргкамітэт па правядзенні Другой сустрэчы беларускай моладзі свету. Яна плануецца адбыцца 21 — 25 ліпеня 1997 года ў Вільні і на яе павінны прыехаць маладыя беларусы з 26 краін.

У польскім горадзе Сувалкі адбылася сустрэча кіраўнікоў *Сувальскага ваяводства, Калінінградскай і Гарадзенскай абласцей, а таксама Алітускага і Марыямпальскага ўездаў Летувы. Удзельнікі сустрэчы выказалі згоду прыступіць да падрыхтоўкі неабходных дакументаў для стварэння Еўрарэгіёна "Нёман".*

З 1 ліпеня гэтага года знешні выгляд паштовых канвертаў, якімі зараз карыстаюцца жыхары нашай краіны, зменіцца. Міністэрствам сувязі сумесна з дзяржаўным аб'яднаннем "Белпошта" ўжо прынята адпаведнае рашэнне аб увядзенні ў Беларусі адзінага рэжыму афармлення ўнутраных і міжнародных пасланняў. Адным словам, следам за Расіяй і Украінай да выкарыстання на сваёй тэрыторыі еўраканвертаў пераходзіць і Беларусь. Даўно пара!

500-годдзю атрымання горадам Гародня магдэбурскага права прысвечаная кніга з серыі "Наш радавод", *якая ўбачыла свет у гэтым абласным цэнтры. Яна знаёміць чытачоў з найноўшымі даследаваннямі ўсходнееўрапейскіх вучоных па гісторыі Вялікага Княства Літоўскага і Беларусі ад старажытных часоў да нашых дзён.*

Беларускі манетны двор можа быць створаны на гомельскім заводзе "Крышталь", які вырабляе знакі адрозненняў і вышэйшыя ўзнагароды нашай краіны. Маючы сур'ёзную вытворчую базу і дастаткова вопытны калектыў, кіраўніцтва прадпрыемства пачало рэалізацыю гэтай ідэі. Трэба толькі, каб урад прыняў афіцыйнае рашэнне наконт гэтага.

Падрыхтаваў В. Ш.

Што скажуць у Еўропе пра Беларусь

31 студзеня місія Еўрапейскага саюза ў саставе 9 экспертаў (юрыстаў, дыпламатаў) з гэтай арганізацыі, а таксама ад Савета Еўропы і Арганізацыі па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе завяршыла сваю 5-дзённую работу.

Ары Коста і яго калегі правялі прэс-канферэнцыю па выніках місіі.

— У нас была вельмі плённая і інтэнсіўная работа на працягу ўсяго тыдня. Мы працавалі з самага ранку да позняга вечара і за гэты час сустрэліся з шасцю дзесяткамі асоб: з Прэзідэнтам, кіраўніцтвам парламента, які дзейнічае цяпер, і таго парламента, які лічыць сябе адзіна легітымным (Вярхоўнага Савета), урада, прадстаўнікамі недзяржаўных арганізацый, прафсаюзаў... Мы сустракаліся таксама з людзьмі, якія раней займалі адказныя пасады ў вашай краіне, а цяпер у адстаўцы. Мы атрымалі вельмі шмат дакументаў і інфармацыі. У наш абавязак уваходзіць вывучыць іх і прадставіць даклад да сярэдзіны лютага кіраўніцтву Еўрасаюза. Савет Міністраў ЕС будзе абмяркоўваць гэты даклад 24 лютага, падкрэсліў Ары Коста.

З'езд ТБМ адбудзецца 12 красавіка

Адбылося пленарнае пасяджэнне Рэспубліканскай Рады Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны. Яго адкрыў уступным словам старшыня Таварыства народны паэт Беларусі Ніл Гілевіч. Адзначыўшы надзвычай цяжкі і ганебны для нацыянальнага гонару народа цяперашні стан з беларускай мовай і культурай у краіне, што практычна вядзе да разбурэння дзяржавы і не на карысць ні дабрабыту, ні маральнаму стану працоўнага насельніцтва, Ніл Гілевіч заклікаў сапраўдных сыноў і дачок Айчыны не ўпадаць у адчай, не плакаць, а ўпарта і годна працаваць на ніве асветніцтва. Многія людзі ўжо пачынаюць разумець неацэнную каштоўнасць нацыянальнай культуры і суверэнітэту, за якія шмат іншых народаў у свеце ўпарта змагаюцца, рызыкуючы нават жыццём, міне стан мляварга ачмурэння і ў беларускага насельніцтва.

Ніл Гілевіч з ухвалай адзначыў публікацыі ў "Нашым слове" дыскусійных матэрыялаў аб рэарганізацыі дзейнасці ТБМ у новых умовах, заклікаў сяброў арганізацыі выказаць свае прапановы з тым, каб гэта можна было пакласці ў аснову працы з'езда, папярэдзіў толькі, што не варта займацца самаедствам, у цяперашняй сітуацыі тое не цяжка, але ж рухацца наперад арганізацыя зможа толькі тады, калі крытыка будзе канструктыўнай. Няхай кожны падумае, як палепшыць агульную справу, але ў першую чаргу вызначыць таксама, што ён зробіць асабіста: урэшце ўся дзейнасць ТБМ грунтуецца на грамадскіх пачатках, сказаў Ніл Гілевіч.

Першы сакратар ТБМ Вольга Кузьміч паведаміла аб арганізацыйнай рабоце Сакратарыята і, у прыватнасці, аб сустрэчы з членамі камісіі Еўрапейскага Саюза, якая вывучала ў Беларусі стан адпаведнасці палітычнай сітуацыі ў нашай краіне агульна прынятым сусветным дэмакратычным нормам. Члены камісіі асабліва зацікавіліся тым, як здарылася, што мова карэннай нацыі дзяржавы, якая, да таго ж, пазначана ў Канстытуцыі ў якасці дзяржаўнай, апынулася ў стане непрыхаванай дыскрымінацыі.

Вольга Кузьміч паведаміла таксама, што дзейнасцю ТБМ актыўна цікавіцца моладзь, па ўласнай ініцыятыве ствараючы суполкі, аб чым паведамлялася ў "Нашым слове". Сакратарыят, сказала яна, садзейнічае збору подпісаў пад зваротам аб адкрыцці ў Беларусі дзяржаўнага нацыянальнага універсітэта. Падпісалася ўжо болей за 10 тысяч чалавек. Рэзервы для павелічэння эфектыўнасці нашай працы яшчэ немалыя, бо ў асноўным актыўнасцю вызначаюцца жанчыны, пажартавала Вольга Кузьміч, мужчыны ж пакуль у "рэзэрве": больш схільныя даваць мудрыя парады.

Выканаўчы сакратар Людміла Дзіцэвіч засярodзіла ўвагу на фінансавым стане арганізацыі. Растуць даўгі, няма чым нават плаціць за арэнду памяшкання сядзібы ТБМ, а цяпер арганізацыя пазбаўленая ранейшай ільготнай аплаты. Невядома, дзе ўзяць грошы для правядзення з'езда ТБМ.

Рэспубліканская Рада пастанавіла чарговы з'езд ТБМ правесці 12 красавіка г.г. у суботу. Напярэдадні, 11 красавіка ў 16 гадзін у памяшканні сядзібы ТБМ збіраецца Рэспубліканская Рада разам з рэвізійнай камісіяй для канчатковага абмеркавання працэдурных пытанняў работы з'езда.

У сувязі з няпэўнасцю фінансавання квота прадстаўніцтва на з'ездзе — па 2 дэлегаты ад раённай і па 2 — ад гарадской арганізацый.

Па прапанове Алега Трусава, якую падтрымаў прафесар Генадзь Цыхун, згадаўшы вопыт часоў росквіту дзейнасці польскай "Салідарнасці", вырашана рыхтаваць пытанне для канчатковага зацвярджэння на з'ездзе аб стварэнні недзяржаўнага Нацыянальнага універсітэта на грамадскіх пачатках. Прагучалі прапановы, што калі ўрад не зверне ўвагу на зварот грамадскасці аб стварэнні хоць адной дзяржаўнай вышэйшай беларускамоўнай навучальнай установы універсітэцкага рангу, прасіць аб тым у далейшым урады суседніх краін, у першую чаргу Украіну, вучоныя якой у свой час атрымалі падобную падтрымку ад Чэхаславакіі.

Рада прыняла зварот да сяброў і прыхільнікаў Таварыства аб добраахвотных складках дзеля правядзення чарговага з'езда ТБМ.

Л. М.

Падтрымаць правядзенне з'езда ТБМ матэрыяльна!

У сувязі з адсутнасцю сродкаў для правядзення чарговага з'езда Таварыства беларускай мовы ягонага Рэспубліканская Рада звяртаецца да ўсіх сяброў, да мясцовых арганізацыяў і ўсіх прыхільнікаў Таварыства пачаць добраахвотны збор складак. На месцах складкі перадаюцца кіраўніку суполкі, а затым у Сакратарыят ТБМ ці непасрэдна ў Сакратарыят пад распіску. Памер складак — хто колькі зможа.

Рашэнне прынятае на пленарным пасяджэнні Рэспубліканскай Рады ТБМ 1 лютага 1997 г.

Ці ж гэта не дыскрымінацыя?

Пішу з нагоды непрыемнага клопату, які напаткаў мяне напрыканцы мінулага года і які не магу развязаць да сёння. Рэч вось у чым: дома і на працы карыстаюся календарамі, адрыўным і перакідным, друкаванымі па-беларуску; купляла іх заўсёды ў канцы года ці нават на пачатку новага. Цяпер жа ад пачатку снежня 1996 г. і да гэтага часу не магу купіць беларускі каляндар. Расійскамоўных — колькі заўгодна. А дзе беларускі?

Днямі ўбачыла ў кіёску прыгожую вокладку асобнікa: уверсе — "1997. Календар", унізе — "Господыня". Купіла. І што ж: адна з першых старонак дэкляруе: "Церковный календарь православной семьи", і пазначаныя праваслаўныя святы. А каталіцкія? Пра іх нідзе і ніяк не ўпамінаецца. Я — беларускамоўная беларуска і, да таго ж, каталічка. Заўсёды ў календарах, што я набывала раней, выдадзеных па-беларуску, ці то адрыўных, ці то перакідных, пазначаліся святы адной і другой канфесіяў. То чаму ж цяпер такая дыскрымінацыя?

Дык у якой краіне, дзе адшукаць каляндар па-беларуску?

Ірына ЗВАРЫКА.
г. Менск.



Што б гэта значыла?

Побач з шыльдай пра абмен валюты нечакана — шыльда на беларускай мове. Прапануем нашым чытачам адказаць — што б гэта значыла. Найбольш дасціпныя адказы разам з прозвішчамі аўтараў будуць апублікаваныя.

З рэдакцыйнай пошты

Каб не прыйсці ў храм, калі там ужо не будзе Бога

Добры дзень, "Наша слова"!

У нашай школе стала добрай традыцыяй праводзіць сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі. Запомніліся вельмі цікавыя і пазнавальныя сустрэчы з нашымі землякамі — Анатолем Вярцінскім і Уладзімірам Скарынкіным.

Для мяне ж і іншых аматараў гістарычнай прозы вельмі карыснай і запамінальнай была сустрэча з Вітаўтам Чаропкам. Маё першае, калі можна так сказаць, знаёмства з ім адбылося тры гады назад, яшчэ ў сёмым класе на ўроках гісторыі. Я так зацікавілася мінулым нашай Бацькаўшчыны, што ў хуткім часе трымала ў руках гістарычны раман Віктара Чаропкі "Храм без Бога". Прачытаўшы з асалодай твор, у якім адлюстроўваюцца гістарычныя падзеі на Беларусі пачатку XVI стагоддзя, я стала вернікам светлае прышласці сваёй Радзімы. Аб усім гэтым я напісала ў сваім лісце аўтару рамана.

З нейкім трапяткім хваляваннем мы, дзесяцікласнікі школы № 1 Гарадка, рыхтуемся да сустрэчы з пісьменнікам. А каб сустрэча сталася больш карыснай, перачытваем кнігі нашага вельмі паважанага аўтара. Гэта і гістарычны раман "Храм без Бога", зборнік гістарычна-літаратурных нарысаў "Імя ў летапісу", ягоная праца "З гісторыі нашага імя", зборнік аповесцяў, эсэ "Перамога ценю".

І вось надышла сама сустрэча, якая адбылася ў гарадскім Палацы культуры. На маё здзіўленне, Вітаўт Чаропка аказаўся простым звычайным чалавекам. Мы, вучні СШ № 1 г. Гарадка, змаглі задаць пісьменніку шмат пытанняў самай рознай тэматыкі. Напрыклад, чаму пісьменнік паказаў у аповесці "Шчасце страсцей" нізкага, разбэшчанага настаўніка Іосіфа Францавіча? У чым падабенства яго, Віктара Кузьміча, з цэнтральным вобразам рамана Мацеем Кузьмінічам? Ці ўмешваецца Віктар Чаропка ў палітыку? Дзе бярэ сродкі на выданне сваіх твораў?

Мы пачулі змястоўныя адказы на свае пытанні. Потым мелі магчымасць пагутарыць з пісьменнікам і ўзяць у яго аўтографы. Мне асабіста Віктар Кузьміч падараваў зборнік аповесцяў "Перамога ценю", за што я яму вельмі ўдзячная.

Мы даведаліся, што Віктар Кузьміч падрыхтаваў да выдання працяг гістарычна-літаратурных нарысаў "Уладары Вялікага Княства" і распачаў грунтоўную працу "Пантэон Беларусі" пра сто самых славутых беларусаў.

Прыязджайце да нас часцей, шаноўныя нашы пісьменнікі!

Сябры! Творы Вітаўта Чаропкі даюць нам магчымасць падумаць-паразважаць і над нашым сённяшнім жыццём, таму ўсе, хто цікавіцца мінулым нашай Бацькаўшчыны, каго хвалююць праблемы сучаснага і трывожыць будучыня, чытайце Вітаўта Чаропку, бо менавіта ў яго творах гучаць, як заклік, словы, што калі беларусы не адумаюцца, не абудзяцца ад сваёй бездухоўнасці, то можа здарыцца так, што мы прыйдзем у Храм, але ў ім ужо не будзе Бога.

Вера ШКРЭДАВА,
вучаніца 10-га класа СШ № 1.
г. Гарадок, Віцебская вобласць.

Культурнае жыццё

Маладыя сейбіты на святых нівах

Да 115-х угодкаў з дня нараджэння Янкі Купалы Літаратурны музей песняра сярод школьнікаў г. Менска правёў конкурс вершаў і сачыненняў, прысвечаных класіку нашае літаратуры. Нядаўна былі падведзеныя яго вынікі. З гэтае нагоды ў гасцёўні музея прайшла вечарына, дзе маладыя паэты і празаікі змаглі пазнаёміцца між сабой ды пачуць парады і словы падтрымкі пісьменнікаў, работнікаў Купалаўскага музея. А таксама — многія, пэўна ж, упершыню для вялікай аўдыторыі — прачытаць свае творы.

Тэмай вершаў маладых літаратараў — ад ушанавання імя класіка нашае літаратуры да лірычных замалёвак аб прыродзе, ад патрыятычных твораў да расповядаў пра маці, родны горад, школу...

Вось якое параўнанне нарадзілася ў дзесяцікласніка Зміцера Шыйкі з СШ № 110 у вершы "Песняру":

Сам сабе, не дбаючы пра водгук,
Жаўранак у небе спеў за водзіць;
А набатны звон праб'е трывогу:
Зразумелы ўсім — да ўсіх даходзіць.

У сямікласніка Уладзіміра Васількова з 71-й школы ў "Гімне патрыётаў" ёсць такія радкі:

Я патрыёт, я сын Радзімы!
Павінен патрыётам быць,
Каб не аддаць святыя нівы
На здзіраны, каб вольна жыць!

Пэўна, нельга не пагадзіцца з Рымай Пазгерт, дзевяцікласніцай СШ № 110:

З Купалам мы многае зможам:
У будучынь шлях свой пралажым.

Даволі прамалінейна, але, верыцца, шчыра і сардэчна. Бо са шчырасці й нараджаюцца вершы.

Для тых, хто зацікавіўся творамі маладых літаратараў, зазначу, што Купалаўскі музей, паводле вынікаў конкурсу, выдаў (праўда, вельмі абмежаваным накладам) кнігу "Рэха продкаў". Так бы мовіць, выбранае. Уклала яе Ала Марчук, а адрэдагаваў паэт Сяргей Панізьнік. Ён у прадмове зазначае: "У шчырых радках вершаванага самавыяўлення чуецца водгулле Купалаўскай грамадзянскай чыннасці".

"На цябе, наша моладзь, надзея..," — паўтарыў бы Іван Дамінікавіч, калі б азнаёміўся з гэтай творчай заяўкай менскіх школьнікаў. І дадаў бы: "Беларуская моладзь ідзе!"

Дадам, што моладзь ідзе вартая сваіх продкаў. Яна ведае:

Шмат дарог у свеце
У розныя краіны,
Але куды б дарогі тыя ні вялі,
Ведай, чалавеча, што шчаслівы будзеш
Толькі на сваёй зямлі.

І з Ганнай Кароcцік, вучаніцаю 9-га класа СШ № 96, пагодзяцца не толькі аўтары зборніка "Рэха продкаў".

Уладзімір ПУЧЫНСКІ.

Надзённае

Не плакаць, а змагацца!

Час ад часу пачынае віраваць у "Нашым слове" "плач беларуса". І тут адказалі не так, як мае быць. Ды пакіньце ўжо ныдзяць, дзядзькі! Ды лепей расказаць лепшае пра сваё. Яно ў нас ёсць, дзякаваць Богу. Вунь як інтэлігенцыя Расіі рупіцца пра сваю мову. Вось і нам лепей не яўкаць, не плакаць, а змагацца!

Мікола ЗАСІНЕЦ.
г. Мазыр.

Культурна-асветніцкая штотыднёвая беларуская газета
Наша Слова
Our Word
Unser Wort
Naša Slowa

Падпісны індэкс 63865

ЗАСНАВАЛЬНІК: Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны

Газета зарэгістраваная ў Дзяржаўным камітэце Рэспублікі Беларусь па друку.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 83.

Адрас рэдакцыі: 220029, г. Менск, вул. Чычэрына, 1, 3-і паверх.
Тэлефон: 233-17-83.

Камп'ютарнае забеспячэнне пры падтрымцы Беларускага аддзялення Фонду Сораса.

Тацяна РАМЗА,
кандыдат філалагічных навук

Лёс такі ці то мы такія?..

Все это было бы смешно,
Когда бы не было так грустно.
М. Ю. Лермонтов.

Людзі, самі таго не разумеючы, паддаюцца дрэсіроўцы гэтак жа як і коні.
А. Эйнштэйн.

Расійскімі філолагамі ў вусных выступленнях і ў перыёдыцы з зайздросная паслядоўнасцю ўздымаецца пытанне аб стане расійскай мовы не толькі ў краінах былога Саюза, але і ў самой Расіі. Акадэмік Ю. У. Раждзественскі ў сваім артыкуле "Хорош ли русский язык?" ("ЛГ" ад 4.09.96 г.) адзначана ацэньвае сучасны стан расійскай мовы як дрэнны, і гэта няглядзячы на тое, што Дума мяркуе слухаць пытанне аб расійскай мове ў краінах СНД і абмяркоўваць яго ў Таўрычэскім палацы, прэзідэнт утварыў Савет па расійскай мове. Тым не менш падставы для трывогі і хвалявання ў расіян, аказваецца, ёсць: "скарацілася база размоўнай рускай мовы". Прычынай таму як экстралінгвістычныя праблемы (эміграцыя, палітычныя матывы і г. д.), так і слабасці самой мовы, сярод якіх акадэмік адзначае галоўную: "Інтэлігентныя носьбіты мовы не любяць родную мову".

А што ж мы, беларусы? Хто ў нашай незалежнай краіне на дзяржаўным узроўні дбае пра родную мову і якога кшталту гэтыя турботы? Мова (асноўны сродак зносін homo sapiens) стала аб'ектам палітычных гульняў і здавальнення сваіх зноў жа, палітычных амбіцый. Самае балючае і абразлівае ў цяперашнім становішчы беларускай мовы тое, што лінгвісты зноў уцягнутыя ў палітыку і працістаяць адзін аднаму з зацятай упартасцю. Літаратурная мова, існаванне якой вызначаецца толькі крыху больш за паўстагоддзя, патрабуе свайго ўдасканалення, далейшага развіцця і пашырэння, што магчыма толькі на аснове агульных намаганняў філолагаў у аб'ектыўным вывучэнні, аналізе як тэарэтычных распрацовак і практычных матэрыялаў 20-30-х гадоў, так і цяперашняга стану дыялектаў і праекцыі гэтых высноў на нарматыўную (кадыфікаваную) беларускую мову.

Аднак, па вялікім рахунку, сутнасць праблемы сённяшняга стану роднай мовы, невыкладнасць і складанасць яе вырашэння нельга зводзіць да наспелага ўдасканалення правапісных нормаў. Праблема і найвялікшае пытанне ў тым, ці зможа (захоча) масавы беларус у рэшце рэшт усвядоміць сябе беларусам настолькі, каб загаварыць на роднай мове? Загаварыць не дзеля нейкіх практычных ці меркантыльных мэтаў, а прыняць мову як неад'емную частку свайго духоўнага "я"? Ці нашай мове наканавана стаць мёртвай мовай: будзем вывучаць, чытаць, зрэдку пісаць, толькі... не гаварыць?

Любы чалавек валодае нейкімі ведамі ў розных галінах, але чамусьці толькі ў мове незалежна ад сваёй адукацыі кожны лічыць сябе спецыялістам; і гэта ўпэўненасць у сваёй праваце грунтуецца выключна на падставе таго, што чалавеку дадзена здольнасць гаварыць. Пры гэтым забываецца тое, на што звярталася ўвага яшчэ ў старажытнасці: не заўсёды важна, **што** гавораць, але заўсёды важна, **як** гавораць.

Гарадское насельніцтва Беларусі, якое больш чым у два разы перавышае сельскае (7,1 : 3,2 млн.), карыстаецца ў дамінуючай сваёй масе трасянкай. Трасянка — гэта вусная мова, у якой ужываюцца расійскія словы, але з беларускім вымаўленнем, тыпу: *дзярэўня, вочарадзь, прадсядацель, цятрадзь, цвяток, урэмя* і пад. ці наадварот, тыпу штодзённага "*Асцірожна, дзвери зачиняются*". У газеце "Круг" (№ 1, красавік 1996 г.) даецца тлумачэнне такой назве гэтага непісьмовага варыянту мовы: "Тэрмін "трасянка" пайшоў ад назвы корму для буйнай рагатай жывёлы. Калі ў гаспадара не хапае добрага сена, ён дабаўляе салому, старанна растрасаючы яе. Карова не заўважае падмяну і з'ядае трасянку. Так і беларусы: сваёй жудаснай трасянкі не заўважаюць ні ў хаце, ні ў аўтобусе, ні ў Вярхоўным Савеце".

Адказнасць за такі стан беларускай мовы і яе перспектывы ў большай сваёй ступені ляжыць на кампетэнцыі, актыўнасці і сумленнасці філолагаў (ад настаўніка да навукоўца). Ні адзін прадмет са школьнай праграмы (дакладней, веданне яго) так не залежыць ад самой асобы настаўніка, як беларуская мова і літаратура. І прычына таму адна: валоданне роднай мовай не кацірyецца ў нашым "абрусеўшым" і "абамерыканеўшым" грамадстве, веды па гэтых прадметах застаюцца незапатрабаванымі (а значыць, няма чаго і час марнаваць на іх). Таму вывучэнне беларускай мовы прама прапарцыянальна ці самасвядомасці, ці суб'ектыўнаму стаўленню вучняў (студэнтаў) да асобы настаўніка (выкладчыка).

Страта матыву для вывучэння роднай мовы прывяла да таго, што той усплеск цікавасці да яе, які назіраўся яшчэ два гады таму, перайшоў у стан пасіўнага сузірання ці свядомага ігнаравання. (Ёсць каму і за што быць удзячным). Гэта асабліва яскрава бачна на студэнцкай аўдыторыі. Так, пасля прыняцця "Закона аб мовах" (1990 г.) быў уведзены абавязковы курс беларускай мовы ў нефілалагічных ВНУ, які, на жаль, не паспеў сябе апраўдаць, а ў сучасных абставінах наўрад ужо ці зможа. Не паспеў па мностве прычын: з-за абмежаванай (сімвалічнай) колькасці гадзін, з-за недыферэнцыраванага падыходу ў навучанні, з-за індыферэнтнасці саміх студэнтаў, з-за недасканаласці праграм, з-за навізны і неадаптаванасці курса і, канечне, з-за метадаў навучання. У некаторых ВНУ заняткі зводзяцца да дубліравання школьнай праграмы: свайго роду рэпетытарства ў засваенні арфаграфічна-пунктуацыйных нормаў і граматычных разбораў. Такі падыход спрашчае падрыхтоўку выкладчыка да заняткаў і іх правядзенне, аднак не дае не толькі станоўчых вынікаў, але начыста адбівае ахвоту да прадмета. А ў вялікай колькасці студэнтаў узровень валодання роднай мовай тоесны ці ў некаторых выпадках нават ніжэйшы за ўзровень актыўнага валодання імі замежнай мовай. Таму асноўнай задачай гэтага курса павінна стаць фарміраванне кампетэнцыі, але не лінгвістычнай, а лінгвальнай, г. зн. валодання маўленнем, прычым асэнсаванае валоданне. Сфарміраваная лінгвальная кампетэнцыя забяспечвае ўменне аптымальна выказаць свае думкі, неабходную інфармацыю і адносіны да яе ў дадзенай сітуацыі" (М. У. Усеваладава). І тады не будзе чуваць пагардлівых заяў асобных беларусаў, што "на беларускай мове гэта сказаць немагчыма". Найперш трэба дасканала валодаць мовай, каб дазваляць сабе падобныя заўвагі.

Думаецца, што для больш эфектыўнага навучання беларускай мове як школьнікаў, так і студэнтаў, дзейснага засваення імі матэрыялу рацыянальна выкарыстоўваць лепшыя напрацоўкі спецыялістаў у выкладанні роднай мовы замежнай аўдыторыі, абапіраючыся на лінгвакультуралогію. Такой выснове ёсць наступныя абгрунтаванні: 1) у аснове гэтай методыкі ляжыць функцыянальна-камунікатыўны падыход, які зарыентаваны ў першую чаргу на актыўную маўленчую дзейнасць (дзеля чаго і вывучаецца мова), і што выключна важна для цяперашняй сітуацыі з беларускай мовай; 2) трэба прызнаць, што навучанне роднай мове на Беларусі вядзецца ў гетэрагенным асяродку, бо расійская мова ці трасянка — асноўны сродак зносін як у грамадстве, так і ў сям'і (за рэдкім выключэннем), і для большасці гэта тая ж замежная мова; 3) толькі вывучаючы мову праз пасціжэнне і засваенне традыцый і звычаяў нашых продкаў, разуменне гісторыі і культуры нашага народа, адметнасці беларусаў сярод іншых народаў можна ўсвядоміць сябе часцінкай таго этнасу, імя якому — беларусы.

І хаця загаловак гэтага артыкула заключае ў сабе рытарычнае пытанне, вельмі хочацца спадзявацца, што спасылкі на лёс у адносінах да роднай мовы кануць у Лету, а кожны беларус пачне будаваць у сабе свой храм беларускасці, падмуркам якому будзе свабоднае валоданне роднай мовай.

Ліст у рэдакцыю

З АГНЁМ НЕ ЖАРТУЮЦЬ

За 12 месяцаў мінулага года ў Менску здарылася 2086 пажараў, і толькі матэрыяльныя страты склалі больш за 24,5 мільярда рублёў. А самае жахлівае, што ў пажарах загінула 52 чалавекі, а яшчэ траўмавана 51. Пры гэтым павялічылася гібель дзяцей: восем дзетак загінула і чацвёра атрымалі цяжкія траўмы. Для параўнання: за гэты ж перыяд 1995 года пажар забраў жыццё пецярых дзяцей, а двое атрымалі цяжкія апёкі.

Асноўныя прычыны пажараў: неасцярожнае абыходжанне з агнём, няўважлівасць пры курэнні, парушэнне правілаў пажарнай бяспекі пры карыстанні электранагравальнымі і газавымі прыладамі, а таксама дзіцячае свавольства.

Часта трагічна заканчваюцца пажары па віне асобаў, якія знаходзяцца ў нецвярозым стане. Дастаткова сказаць, што з усіх загінуўшых пад час пажараў у Менску трыццаць чалавек былі п'яныя.

Вось адзін з такіх прыкладаў. Адна з жыхарак па вуліцы Тыражнай заўважыла дым, які прасочваўся з-пад дзвярэй гаража каля дома №35. Пастукаўшы ў акно прыватнага жылога дома, разбудзіла гаспадыню. Разам яны паспрабавалі адчыніць дзверы гаража, ім гэта не ўдалося. Толькі пажарнікі здолелі ў гаражы адчыніць дзверы і ўбачылі там двух мёртвых чалавек.

Пазней праясніліся акалічнасці трагедыі. Напярэдадні вечарам тут 37-гадовы гаспадар гаража разам са сваёй знаёмай выпівалі і курылі. Адна з цыгарэт, што ўпала на матрац, мабыць, і была прычынай пажару. Стомленыя спіртным, мужчына і жанчына заснулі. Прапалены матрац разгараўся, дым паступова запоўніў усё памяшканне гаража, што і стала прычынаю смерці.

Яшчэ прыклад. 27 лістапада 1996 г. на базу "Мостабуд" (тэрыторыя прамвузла Шабаны) прыехаў гружаны МАЗ з Гомельскай вобласці. Калі стала змяркацца, вадзіцель вырашыў заначаваць у кабіне. Каб не замерзнуць, уключыў партатыўную газавую плітку. Уначы вартаўнік убачыў — МАЗ гарыць! Калі ж прыехала "хуткая", ратаваць ужо не было каго — вадзіцель задыхнуўся ад едкага дыму. Трое дзяцей засталіся сіротамі.

Колькасць пажараў з-за наўмысных падпалаў у параўнанні з 1995 г. павялічылася на 40 працэнтаў, на 24 працэнты — па віне дзіцячага свавольства.

Дарагія землякі, выхавацелі і бацькі, помніце пра дзяцей і цікаўцеся, чым яны займаюцца ў вольны час — магчыма, вы прадухіліце не адну трагедыю.

Неабходна адзначыць, што пажару можна лёгка пазбегнуць, калі быць больш уважлівымі да сваіх паводзін і ставіцца да агню вельмі асцярожна.

Аляксандр Якіменка, пажарны інспектар Цэнтральнага раёна г.Менска.

Магістры "металу" — назаўсёды!



Ці пазнаеце на фотаздымку гэты гурт? Між іншым, у свой час музыкі гэтага калектыву разам з "Бондай" і "Мрояй" стваралі гісторыю беларускага рок-н-ролу.

Сёлета мінула 10 гадоў з таго часу, як "Магістрат" — так зваўся гурт, які вы бачыце на здымку,— упершыню дэбютаваў на першым фестывалі беларускамоўнага рока "Тры колеры" ў Менску.

Міналі гады, але і зараз лепшыя кампазіцыі "Магістрату" з поўным правам могуць быць упрыгожваннем анталогіі беларускага рока.

Успомнім мелодыі песень "Фасфарычнае святло" і "Апошні дзень ляноты" (на вершы С.Карсака), "Белая гадзюка" (на верш А.Сыса), "Мірскі замак" (верш П.Ломана). Ну а іх песня "Героям Грунвальда" — сапраўдны музычны помнік у стылі "гэві-метал" гэтай слаўнай даце у гісторыі ВКЛ!..

... Драма ўсіх музыкаў тых часоў — беднасць, калі набыць музычны інструмент азначала адмовіцца ад усяго іншага, што запаўняе чалавечае жыццё. Гэтая акалічнасць стала прычынай асабістай драмы кіраўніка "Магістрата" Ігара Нікановіча і распада гурта.

Але засталася памяць пра "Магістрат", як пра самы малады і гучны калектыў таго часу. Чаго, дарэчы, не скажаш пра запісы калектыву. У тыя часы здавалася ўсё вечным і нязменным — лічылася, што лепшыя запісы, пласцінкі і касеты наперадзе. Але і гэта не спраўдзілася.

Засталіся лічаныя адзінкі аматарскіх запісаў. Можа ў каго яны і засталіся? Дык давайце разам выпраўім тую несправядлівасць, якая зафіксавана на пяцікасетным зборніку "Залаты фонд беларускага рок-н-рола", дзе няма "Магістрата" — сапраўднай зоркі беларускага гэві-рока. Іх песні павінны быць на касетах і даступныя сучасным слухачам.

Анатоль МЯЛЬГУЙ.

Клуб перакладчыкаў

Сабраліся абмяркоўваць... Аказалася — няма чаго

Сваё чарговае пасяджэнне секцыя мастацкага перакладу Саюза беларускіх пісьменнікаў прысвяціла запланаванай тэме, якую можна выкласці так: змест і мастацкі ўзровень перакладных выданняў серыі "Школьная бібліятэка", якую ў асноўным выпускае выдавецтва "Юнацтва". Дасведчаны чытач зразумее, што тэма гэта не марная. Гаворка ідзе пра эстэтычнае выхаванне моладзі, пачынаючы, як гэта і належыць, ад школьнай парты, пра фармаванне духоўнасці, культуры асобы, г.зн. будучыні грамадскай супольнасці народа Беларусі. Вядома, пісьменнікі-перакладчыкі паэзіі і прозы сусветнай літаратуры не могуць быць ад гэтага працэсу ўбаку.

Аднак удзельнікі абмеркавання, да якога яны падступаліся і раней, хутка зразумелі, што гаворкі па вызначанай тэме не будзе — па той простай прычыне, што большыня сябраў секцыі тых перакладных выданняў з серыі "ШБ" нават у вочы не бачыла. Размова міжволі звялася да недарэчнасці сітуацыі, што склалася на рынку беларускамоўных кніжных выданняў, якія выходзяць у названай серыі.

Кіраўнік секцыі мастацкага перакладу і сувязяў СБП Іван Чарота, які вёў пасяджэнне, канстатаваў:

— Мы збіраліся разгледзець пытанні, звязаныя з выпускам серыі "Школьная бібліятэка" ў кантэксце дзейнасці выдавецтва "Юнацтва", меркавалі, што праблемы, якія нас турбуюць, закладзеныя менавіта тут. А турбуе нас тое, што кніжкі гэтай серыі праходзяць незаўважанымі літаратурнай грамадскасцю. Як ні дзіўна, яны нідзе не прадаюцца і не трапляюць у рукі даследнікаў, крытыкаў, рэцэнзентаў. Гэта сведчыць пра тое, што кнігі гэтай серыі не з'яўляюцца дзейсным чыннікам выхаваўчага працэсу. Дый літаратурнага, бо выхад кожнай кніжкі ёсць фактар літаратурнага працэсу. Канкрэтных заўваг па якасці перакладу, па змесце твораў не выказваецца, бо творы гэтыя ані не функцыянуюць наогул. Гэта вялікі, недапушчальны прабел і недахоп.

А ці не варта было б, гаварыў далей І.Чарота, арганізаваць сур'ёзнае абмеркаванне ў друку кніг гэтай серыі? Абмеркаванне магло б прайсці і на старонках "Настаўніцкай газеты" (гэта ж яе "хлеб"!), у літаратурных выданнях, напрыклад, у "ЛіМе". Гэта парафія і газеты "Наша слова".

Прадстаўнік выдавецтва "Юнацтва" загадчык рэдакцыі літаратуры для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту Уладзімір Марук паведаміў, што ў іх па "ШБ" у мінулым годзе выйшла 14 назваў кніг замежных аўтараў у перакладзе на беларускую мову. Сярод іх пад адной вокладкай выйшлі Олдрыдж, Хэмінгуэй і Сент-Экзюперы, Э.Ажэшка і А.Міцкевіч, Петрарка, Байран і Верлен, п'есы Шэкспіра, Мальера і Шылера... Вось бы і пагаварыць пра якасць перакладу, пра мову, стыль, асаблівасці творчай манеры замежных аўтараў. І пра тое, як беларускім перакладчыкам удаецца данесці ўсё гэта да юнага чытача.

Ды вось дзівосы: у дзяржаўных структурах, супрацоўнікі якіх павінны дбаць пра асвету і выхаванне моладзі, падобна, і ведаць не хочуць пра гэтую зацікаўленасць літаратурнай і навуковай грамадскасці. Нехта распарадзіўся, каб выданні серыі "ШБ" не былі ў продажы. З усіх удзельнікаў пасяджэння толькі ў Вячаслава Рагойшы аказалася на руках кніжка, зробленая ім сумесна з Таццянай Кабржыцкай, Міхайлы Кацюбінскага і Лесі Украінкі ў іх перакладзе з украінскай — з тых некалькіх так званых аўтарскіх асобнікаў, якія выдзяляе выдавецтва. Але ж гэтага часцей за ўсё бывае мала.

— Калі кніжка была, як кажуць, на падыходзе, — казаў В.Рагойша, — я заказаў у "Кнігарні пісьменніка" 50 экземпляраў, каб пасласць сябрам на Украіну, у музеі М.Кацюбінскага ды Л.Украінкі. Заказ прынялі, але ён не быў выкананы, і не па віне кнігарні.

На гэта ж самае скардзіўся пісьменнік Уладзімір Казбярук.

Што перашкаджае задаволіць выданнямі серыі "ШБ" не толькі школы, школьныя бібліятэкі ды ўсіх, хто пажадае набыць гэтыя кніжкі? Аказваецца, ёсць пры Міністэрстве адукацыі і навукі РБ загадкавы "Навукова-метадычны цэнтр вучэбнай кнігі і сродкаў навучання". Ён, гэты цэнтр, і распараджаецца ўсім, што датычыць выдання серыі "ШБ": фармуе план, вызначае аўтараў і творы, тыражы, кошт кніг і г.д. Цэнтр ад імя дзяржавы дае грошы і, значыць, "заказвае музыку". А чаму б не выдаць падрыхтаваную кнігу дадатковым тыражом, каб пусціць яе ў вольны продаж?

— Справа ў тым, — патлумачыў У.Марук, — што за дадатковы тыраж кнігі датацыя выдавецтву зніжаецца напалову. На яго трэба асобна афармляць фінансавыя дакументы, што само па сабе ўскладняе справу. Акрамя таго, кнігагандаль бярэ кніжкі ў продаж на тэрмін не меней як на тры месяцы. Нават калі кніга разыходзіцца, грошы нам пералічваць не спяшаюцца. Выдавецтва нясе страты.

Такім чынам, праблемы, якія хвалююць пісьменніцкую грамадскасць, стварае не выдавецтва. Яно пастаўлена ва ўмовы толькі тэхнічнага выканаўцы задання, спушчанага зверху. А там, "наверсе", падобна, мала дбаюць пра развіццё мастацкага перакладу. Калі ў мінулым годзе, як адзначалася, перакладных выданняў у "Юнацтве" па серыі "ШБ" было 14 пазіцый, дык на 1997 год іх "спушчана" выдавецтву толькі тры назвы.

— Намецілася тэндэнцыя, — гаварыў Ул.Марук, — што нам не дадуць выдаць ніводнай перакладной кніжкі. Значыць, замежная літаратура ў нашых школах будзе выкладацца на расійскай мове (!).

Іван Чарота як прадстаўнік вышэйшай школы (БДУ) адзначыў гэтую ж тэндэнцыю і ў ВНУ. Ідзе непрыкметны, але паслядоўны пераход выкладання замежных літаратур на расійскай мове. Калі канцэпцыя нацыянальнай культуры не будзе трымацца на роднай мове, а будзе дзейнічаць апасродкаваны канал выкладання праз тую ж расійскую мову, значыць, пытанне аб нацыянальнай культуры заганяецца ў кут. Трывожна і недальнабачна.

Уладзімір АНІСКОВІЧ.

Крымінал-дайджэст

Коней дагналі на "газіку"

На коней прыкметна павысіўся попыт, у тым ліку за межамі Беларусі. Бо куды б яшчэ маглі падзець зладзеі трох гнедкаў, якіх яны ўкралі з калгаснай фермы ў вёсцы Васькавічы на Слаўгарадчыне. Аператыўна атрымаўшы паведамленне аб крадзяжы, прафесійна спрацавала мабільная група Слаўгарадскага раённага аддзела ўнутраных спраў у складзе старшага оперупаўнаважанага крымінальнага вышуку І. Баруценкі, участковага інспектара В. Аўдзеенкі, інспектара адміністрацыйнай практыкі ДАІ В. Ніканенкі ды міліцыянера-вадзіцеля І. Меженкова. Яны хутка разабраліся ў сітуацыі і той жа ноччу наладзілі пагоню. Крымінальную групу міліцыянеры затрымалі на досвітку каля вёскі Рогі.

Пагасцявалі — і назад, у Расію

Усе адзначаюць, што бескантрольны ўезд у нашую краіну расійскіх грамадзян зрабіў Беларусь сапраўдным транзітным калідорам для тых, хто імкнецца з Усходу незаконным шляхам трапіць на Захад. Каго толькі ні даводзіцца затрымліваць беларускай міліцыі з падобных аматараў. Зусім нядаўна участковы інспектар Заводскага раёна Менска прыкмеціў на вуліцы Бачылы групкі людзей, занадта ўжо загрузлых для цяперашняга беларускага надвор'я, якія, да таго ж, стараліся перамяшчацца як мага непрыкметней. Зацікавіўшыся незнаёмцамі, участковы інспектар "выйшаў", як гэта называецца, на кватэру супрацоўніцы сталоўкі № 102, а там атрымаў магчымасць сустрэцца ажно з 25 грамадзянамі далёкай ад Беларусі паўднёвай Шры Ланкі. На гаспадыню кватэры і яе экзатычных гасцей, якія парушылі правілы транзітнага праезду праз Беларусь, былі састаўленыя адміністрацыйныя пратаколы, а затым візіцёры цягніком былі накіраваныя назад у Расію, адкуль яны з'явіліся.

Зброя мінулай вайны ўсё яшчэ мае попыт

Пасля сканчэння вытворча-тэхнічнага вучылішча юны жыхар вёскі Брухава Валерый Е. на машынах працаваць не змог, бо з-за кантузіі пасля выбуху снарада пачаў губляць зрок. Прадастаўлены самому сабе, ён узяўся за стары занятак — збіраць зброю на месцах баёў мінулай вайны. Гэтым ягоным "хобі" зацікавілася жыхарка суседняга гарпасёлка Арэхаўск, якая знайшла пакупнікоў на старую зброю, а для зручнасці "бізнесу" зрабіла са сваёй кватэры сапраўдны арсенал. Так, калі аператыўнікі міліцыі з'явіліся туды з ордэрам на вобыск, яны былі нямала здзіўлены: у розных закутках кватэры былі рассаваны 34,5 кілаграма трацілу, выплаўленага са снарадаў, 30 гранат Ф-1, абрэз вінтоўкі, вінтоўка Мосіна, аўтамат ППШ, тры сотні патронаў да яго. А ў дадатак і ў хаце Валерыя Е. пры вобыску знайшлі супрацьтанкавае ружжо Дзегцярова і 16 патронаў да яго.

За незаконнае набыццё, захоўванне і збыт зброі і боепрыпасаў супраць абодвух "прадпрымальнікаў" была ўзбуджана крымінальная справа. Пасля выраку Дубровенскага раённага суда справу вырашылі ў парадку нагляду прааналізаваць у Пракуратуры Рэспублікі Беларусь.

Па матэрыялах прэс-цэнтра МУС РБ падрыхтаваў Л. М.

Даты і падзеі ў лютым

14 — 170 гадоў з дня нараджэння (1827) Аляксея Віктарава, расійскага археографа, бібліёграфа і гісторыка кнігі, які ў 1867 годзе ўпершыню апісаў Скарынаў "Псалтыр".

— 90 гадоў з дня нараджэння (1907) Алеся Звонака, паэта, драматурга, крытыка, перакладчыка (больш вядомы пераклад "Віцязя ў тыгравай шкуры" Шата Руставелі).

— 60 гадоў з дня нараджэння (1937) Міхася Стральцова, празаіка, паэта, літаратуразнаўца.

15 — 85 гадоў з дня нараджэння (1912) Навума Перкіна, літаратуразнаўца, крытыка.

— 60 гадоў з дня нараджэння (1937) Валянціна Рабкевіча, пісьменніка, перакладчыка, кандыдата філалагічных навук.

16 — 240 гадоў з дня нараджэння Юльяна Урсына Нямцэвіча, паэта, драматурга, удзельніка паўстання 1794 года, ад'ютанта і сакратара Андрэя Тадэвуша Касцюшкі. У кнігах "Дзённік маіх часоў" і "Гістарычныя падарожжы..." апісаў Бярэсце, Гародню, Слонім, Наваградак, побыт беларускіх сялян.

— 130 гадоў таму (1867) мураўёўская газета "Виленский вестник" пад рубрыкай "Адказы рэдакцыі" паведамляла ў Менск Вінцэнту Дуніну-Марцінкевічу, што ягоны верш не будзе надрукаваны, і, наогул, "яна лічыць больш чым бескарыснымі спробы стварэння беларускай штучнай літаратуры".

— 95 гадоў з дня нараджэння (1902) пісьменніка Рыгора Мурашкі.

17 — 160 гадоў з дня нараджэння (1837) Канстанціна Ельскага, заолага, падарожніка.

— 100 гадоў таму (1897) у Віцебску адзначылі 25-годдзе літаратурнай дзейнасці Мікалая Мікалаевіча Вакулоўскага.

— 80 гадоў таму (1917) Беларускі тэатр у Вільні ставіў "Паўлінку" Янкі Купалы.

18 — 75 гадоў з дня нараджэння (1922) мастака Міхаіла Савіцкага, народнага мастака СССР.

19 — 225 гадоў таму (1772) у Вене быў паўтораны (пасля падпісання 6 лютага ў Пецярбургу) акт дамовы пра разбор Рэчы Паспалітай.

Падрыхтаваў З. С.

Згадкі

ЧАКАЛІ МАРЦІНКЕВІЧА...

У 1990 годзе Кіеўская студыя дакументальна-хранікальных фільмаў завяршала выпуск дыяфільма "Дудар Беларускі" — пра В. І. Дуніна-Марцінкевіча. Я як аўтар быў запрошаны ў Кіеў на апошнія ўзгадненні, удакладненні перад запускам дыяфільма ў тыраж.

Мой пастой быў заказаны ў гасцініцы студыі імя А. Даўжэнкі. Калі я прыехаў у згаданую гасцініцу, майго прозвішча, на маё здзіўленне, сярод зарэгістраваных у іхніх спісах нідзе не маглі знайсці. Што такое? Што здарылася? Мае кіеўскія апекуны мяне цвёрда запэўнілі, што гасцініца заказаная. Убачыўшы маю збянтэжанасць, разгубленасць, рэгістратарка пачала высвятляць: калі заказвалі гасцініцу, хто заказваў, адкуль я прыехаў.

Нарэшце знайшла:

— Ёсць у нас заказ з Менска. Але вашага прозвішча тут не бачу...

— А хто ж там з Менска у вас значыцца?

— Ды вось — нейкі Дунін-Марцінкевіч...

Я не паверыў сваім вушам.

— Хто, хто? — перапытаў.

— Дунін-Марцінкевіч... Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч.

— Дык гэтага ж чалавека ужо больш за сто гадоў як на свеце няма...

— Не ведаю — ёсць ці няма, а ў мяне так запісана — Марцінкевіч.

Мая студыйная куратарка з Кіева гэты казус растлумачыла так: "Калі заказвалі гасцініцу, адміністрацыя пацікавілася: якая мэта прыезду госця з Менска? Ім растлумачылі — прыезд звязаны з выпускам дыяфільма пра Дуніна-Марцінкевіча... Вось яны і зарэгістравалі гэтае прозвішча..." Ну і, відома, чакалі Марцінкевіча. А прыехаў, відома, я.

Але ўсё скончылася добра, памяркоўна. Пасмяяліся, перарэгістравалі заказ з Дуніна-Марцінкевіча на маё прозвішча. На тым усё скончылася.

Ул. СОДАЛЬ.

Чытаці?

"З-НАД НЁМНА І ДЗВІНЫ"

Пад такой назвай выйшаў зборнік песень Станіслава Манюшкі на вершы аднаго з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры Яна Чачота. Укладанне зборніка належыць вядомаму літаратуразнаўцу Уладзіміру Мархелю, ён жа напісаў да яго грунтоўную прадмову. "З Янам Чачотам Станіслава Манюшку збліжаў адзін аб'ект любові, — чытаем у прадмове да зборніка, — беларускі мелас... Ствараючы песні на польскамоўныя тэксты Чачота, Манюшка ішоў такім самым шляхам, што і Чачот, — пераводзіў іх з фальклорнага стану ў акадэмічны".

Зборнік выйшаў у самым пачатку 1997 года, стаўшы прыкметнай з'явай нашай культуры. Перакладзеныя на беларускую мову вершы ўпісаліся ў музыку славутага кампазітара, наблізіўшы да нас абодвух творцаў.

А. НІС.

Замежжа

Daewoo electronics: шляхі вялі праз Беларусь

Прадстаўнікі паўднёвакарэйскай карпарацыі Daewoo electronics вядуць перамовы аб магчымасці сумеснага з сталічным заводам "Гарызонт" выпуску тэлевізараў — паведамлены аб гэтым летась ці раз з'яўляліся ў беларускім друку.

Вядома, што электронная прамысловасць Беларусі пачала ствараецца амаль чатыры дзесяцігоддзі таму. Не менш добра вядома, што першы паўднёвакарэйскі каляровы тэлевізар з'явіўся на свет адносна нядаўна — у 1980 годзе, калі беларускія "Гарызонты" ўжо добра ведалі па ўсім СССР. Дык што ж прыцягнула ўвагу гасцей з Сеула ў Менску?

Адказ на гэтае пытанне просты: невысокая аплата працы работнікаў і гэткая ж невысокая якасць тэлевізараў менскай вытворчасці. Карэйцам было прапанавана наладзіць у Менску зборку тэлевізараў Daewoo, якія, маючы нізкую цану і высокую (дзякуючы карэйскай тэхналогіі і кантролю) якасць, маглі б прадавацца не толькі ў Беларусі і былых савецкіх рэспубліках, але і ў краінах Усходняй Еўропы.

Аднак спадзяванні беларусаў не апраўдаліся. Азнаёміўшыся з асаблівасцямі беларускай эканомікі і прамысловасці, прадстаўнікі канцэрна адмовіліся ад прапанаванага супрацоўніцтва.

А што ж Daewoo electronics? Пра далейшы лёс гэтай трэцяй па велічыні электроннай карпарацыі Паўднёвай Карэі паведаміў нядаўна замежны друк. Яна перайшла ў валоданне французскай кампаніі Thomson multimedia, якая дзякуючы таму ператварылася ў буйнейшага ў свеце вытворцу тэлевізійнага абсталявання — колькасць яго мае быць павялічаная з 9 000 000 да 17 000 000 камплектаў. Такім чынам да 2000 года Daewoo electronics плануе ўвайсці ў дзесятку буйнейшых у свеце вытворцаў хатняй электронікі і значна павялічыць долю сваёй прадукцыі на рынках ЗША і Еўропы.

Што тычыцца Беларусі, дык хаця нашая краіна не набыла новых рабочых месцаў, затое яе грамадзяне набылі магчымасць выбару: альбо патрыятычна купляць айчынныя тэлевізары, маючы 5% заводскага браку, альбо выкласці грошы за сабраны не імі Daewoo.

Secам— на pal!

Гэта — не прапанова ўзбіць качгосьці на пал. SECAM — усяго толькі спосаб кадзіравання тэлевізійнага сігналу, прыняты за стандарт у СССР і атрыманы ў спадчыну, пятнаццаццю незалежнымі краінамі, што паўсталі на яго месцы. PAL жа, у сваю чаргу — адметны ад SECAMа тэлевізійны стандарт, прыняты ў большасці краінаў свету. Адрозненне паміж сістэмамі дастаткова значнае: сігнал спадарожнікавай тэлевізіі Германіі на тэлевізары савецкай вытворчасці, якія не маюць дэкодара, будзе пазбаўлены не толькі колеру, але і гуку.

Не выключана, што якраз гэта — магчымасць абмежаваць уплыў на грамадзян краіны тэлепраграмаў неадпаведнага зместу з краінаў замежжа — напрыклад, тае ж Расіі — падштурхнула ўлады Узбекістана да радыкальнага рашэння памяняць тэлевізійны стандарт. Кантракт на тэхнічнае пераабсталяванне Дзяржтэлерадыё Узбекістана ўжо падпісаны з канцэрнам SIEMENS. Праца пачалася летась, і ўжо ў наступным дзесяцігоддзі ўсе тэлепраграмы Узбекістана будуць, у адрозненне ад расійскіх ці беларускіх, ісці ў стандарце не SECAM D/K, а ў іншым — PAL B/G.

Ці не створыць гэта праблемаў для тэлегледачоў? Створыць, але выключна для аматараў перадачаў расійскай тэлевізіі. Затое Узбекістан здыме інфармацыйную заслону перад Заходняй Еўропай і блізкімі арабскімі краінамі, якія карыстаюцца тым жа стандартам PAL.

Том і Джэры гавораць роднай мовай

Не кожны з нашых чытачоў можа дазволіць сабе набыць відэамагнітафон, бо кошт яго роўны некалькім дзесяткам беларускіх мінімальных заробкаў. Затое тыя, хто хатняе відэа ўжо мае, наракаюць, што якасць яго непазбежна горшая за якасць стандартнага тэлесігналу.

Нядаўна японская фірма NEC зрабіла крок насустрач як малазабяспечаным спажыўцам, так і аматарам якаснага відэа. Адной з апошніх распрацовак фірмы стаў відэаплэер Silicon Wiew. Ён мае выгляд невялічкай скрыначкі, якая змяшчаецца ў далоні. Каляровая карцінка вельмі высокай якасці высвечваецца альбо на вадкакрышталёвым экране плэера памерам у палову паштоўкі, альбо на падключаным да яго звычайным тэлевізары. Працягласць фільма пакуль што складае каля пяці хвілінаў, але неўзабаве мусіць павялічыцца да гадзіны, і гэта не мяжа. А самае галоўнае, нягледзячы на свае вельмі высокія спажывецкія якасці, Silicon Wiew каштуе ў некалькі разоў менш, чым звычайны відэамагнітафон.

Аднак, нягледзячы на свае шматлікія перавагі, новы плэер за межы Японіі патрапіў у колькасці папросту мізэрнай — каля дзесятка штук. Што стала таму прычынай?

Праблема ў тым, што адзінымі запісамі для гэтай рэчы, прызначанай найперш маладому пакаленню, сталі мультфільмы серыяла "Том і Джэры". А гавораць яны з экрана, і належыць, адзінай прынятай у Краіне ўзыходзячага сонца моваю — японскай.

Спадчына Расіі

Быць спадкаемцам — справа не толькі пачэсная, але і адказная. Быць спадкаемцам СССР — а менавіта ім абвясціла сябе Расія — справа адказная ўдвая, бо за гады свайго існавання Савецкі Саюз меў розныя набыткі.

У 1909 годзе Расія падпісала Гаагскую канвенцыю 1907 года, якая, сярод іншага, забараняла рабаванне акупаваных тэрыторыяў. Сёння многія заходнія эксперты слушна ўважаюць, што гэтае пагадненне фактычна прызнаў і Савецкі Саюз, бо яшчэ на працэсе ў Нюрнбергу савецкі абвінаваўца заявіў: асобныя нормы міжнародных паводзінаў з'яўляюцца абавязковымі незалежна ад таго, ці падпісала іх нейкая краіна.

Магчыма, менавіта гэткае становішча Расіі, якая прызнае сябе спадкаемцам і СССР, і Расійскай імперыі, стала прычынаю таму, што не так даўно прэс-сакратар прэзідэнта Расіі Барыса Ельцына Сяргей Ястржэмбскі заявіў: прэзідэнт хоча супольна з прадстаўнікамі Венгрыі стварыць рабочую групу дзеля вырашэння лёсу звыш сарака тысячаў мастацкіх твораў і антыкварных рэчаў, вывезеных савецкімі салдатамі з Венгрыі пасля Другой сусветнай вайны. Сёння, праз гады, венгры патрабуюць іх вяртання.

Венгры не першыя патрабуюць вяртання нарабаванага. Падобны клопат Расія ўжо мае з Германіяй, адкуль па сканчэнні той жа вайны скарбаў было вывезена непараўнальна больш, чым з Венгрыі — каля 200 000 твораў мастацтва і блізу двух мільёнаў каштоўных кнігаў, пераважна старадрукаў. Нямецка-расійскае пагадненне 1990 года прадугледжвае вяртанне ў Германію ўсіх вывезеных скарбаў, але за мінулыя гады расійскія чыноўнікі займаліся ці не выключна тым, што ўсяляк імкнуліся яго абысці. Летась Дзяржаўная Дума Расіі нават прыняла закон, згодна з якім вывезеныя па вайне скарбы па сутнасці нацыяналізаваліся. Праўда, гэты закон, супярэчны міжнароднаму праву, быў заблакаваны расійскім Саветам федэрацыі.

Расійскія палітыкі, якія сёння выступаюць супраць вяртання нарабаваных твораў культуры, сцвярджаюць: Расія мае права пакінуць іх сабе, бо ў гады Другой сусветнай вайны нямецкая армія нанесла Савецкаму Саюзу непамерныя страты. Аднак, з аднаго боку, міжнароднае заканадаўства не прадугледжвае падобных аргументаў, а з другога — акупацыя найбольш закранула Беларусь, Украіну ды акупаваныя перад вайной СССР краіны Балтыі. Тэрыторыі менавіта Расіі пад акупацыяй апынулася толькі нязначная частка.

Заходнія гісторыкі кажуць, што паміж стаўленнем да вядзення вайны, з аднаго боку, еўрапейцаў і амерыканцаў і, з другога — Расіі заўсёды існавалі разыходжанні ў такіх пытаннях, як стаўленне да палонных і да праблемы нарабаваных скарбаў — апошнія ў Расіі дагэтуль называюць трафеямі.

Гаагская канвенцыя аб культурных каштоўнасцях, падпісаная ў 1954 годзе, кажа: творы мастацтва ёсць культурнай спадчынай усяго чалавецтва і маюць быць даступнымі для пазнання кожнаму чалавеку. Францыя гэткім чынам апраўдвае існаванне калекцыяў Луўра, нарабаваных Напалеонам, а Вялікая Брытанія — паўстанне Брытанскага музея, мноства экспанатаў якога вывезена з былых брытанскіх калоніяў і Кітая. Але ў адрозненне ад англічан і французаў, расіяне, парушаючы канвенцыю 1954 года, да апошняга часу трымалі вывезеныя скарбы пад замком. І толькі нядаўна ў гэтай краіне адбыўся шэраг іх выставаў.

Аднак урады Германіі і Венгрыі найбольш хвалюе не затрымка ў справе вяртання іхняй культурнай спадчыны, а іншае. Яны ведаюць: расійскія музеі, якія не маюць сродкаў да існавання, у стане прадаць рэчы з сваіх фондаў багатым ананімным калекцыянерам. Гэта будзе азначаць іх страту назаўсёды.

Албанія: гады гвалту

У 1991 годзе на вуліцах гарадоў Албаніі пачаліся сапраўдныя бaі паміж прыхільнікамі старога ўрада і апазіцыяй. Крэс ім паклала толькі перамога ў выбарах 1992 года Дэмакратычнай партыі, якая абяцала росквіт і свабоду. Сёння, праз пяць гадоў, пасля вельмі спрэчных леташніх выбараў у парламент Албаніі, многім здаецца, што былое вяртаецца.

Міжнародныя назіральнікі, якія ўвесну мінулага года наведалі краіну напярэдадні выбараў у парламент, з подзівам назіралі за тым, як спецыяльныя атрады паліцыі збівалі лідэраў апазіцыйнага руху і разганялі дэманстрацыі на плошчы Скандэнбег у цэнтры Тыраны. Пасля хвалі абурэння, якую гэта выклікала ва ўсім свеце, некалькі афіцэраў паліцыі атрымалі вымовы — і толькі.

Гвалт працягваўся надалей: сапраўдныя пагромы ў сталіцы краіны многа разоў выклікаліся няроўным стаўленнем уладаў да мітынгаў сваіх прыхільнікаў і працінікаў — адны з іх забараняліся, другія падтрымліваліся.

Прычынамі ўжо нядаўніх вулічных бунтаў стаў упадак некалькіх фінансавых пірамідаў, ад якога падманутыя ўкладальнікі страцілі каля 50 мільёнаў долараў. Выбух народнага гневу стаў вынікам падпалаў дзяржаўных установаў і нападаў на паліцыю. А намеснік прэм'ер-міністра краіны нават пабываў заложнікам ва ўдзельнікаў аднаго з буйных мітынгаў. Паліцыяй, паводле розных звестак, было затрымана ад 247 да 500 удзельнікаў грамадскіх акцыяў.

Нарэшце, падставаю да ўздыму апошняй хвалі гвалту стала барацьба розных палітычных сілаў. У апошні тыдзень студзеня ў Тыране адбыліся напады на двух уплывовых дзеячаў апазіцыі: аднаго з кіраўнікоў апазіцыйнай сацыялістычнай партыі і на вядомага ў краіне публіцыста. Вінаватых не знайшлі, і гэта ўзмацніла падазрэнні людзей: у краіне дзейнічаюць нелегальныя праўрадавыя "групы помсты".

Падрыхтаваў У.П.

Незалежнасць — перш за ўсё

На пачатку лютага Ціму Гульдыману — швейцарскаму дыпламату і кіраўніку місіі ў Чачні Еўрапейскай арганізацыі для бяспекі і супрацоўніцтва — было прапанавана неадкладна пакінуць межы рэспублікі Ічкерыя. Заява гэткага зместу была апублікаваная прэс-сакратаром тагачаснага прэзідэнта рэспублікі Зелімхана Яндарбіева. Што стала прычынай гэткіх жорсткіх дзеянняў?

За дзень да таго кіраўнік місіі АБСЕ назваў Чачню непадзельнай часткаю тэрыторыі Расіі. Гэтага было дастаткова. "Міністэрства замежных справаў рэспублікі Ічкерыя, — было сказана ў адпаведным дакуменце, — ўважае немагчымым далейшы побыт Гульдымана на тэрыторыі рэспублікі".

Тое, што адбылося, паказвае, да якой ступені цяжкой будзе бліжэйшая будучыня чачэнскага народа. Яго лідэры заяўляюць: праблемы, якія выклікалі вайну, урэгуляваныя, засталося адно — публічнае прызнанне Расіяй незалежнасці Чачні. Аднак усё аказваецца больш складаным. У жніўні летась было падпісанае пагадненне аб тым, што статус Чачні будзе вызначаны на працягу наступных пяці гадоў. Але кіраўніцтва Чачні разумее пад гэтым атрыманне рэспублікай незалежнасці ад Расіі, а расійскі ўрад — пацвярджэнне ранейшага статуса Чачні як часткі федэральнай Расіі.

Абодва бакі канфлікту разумеюць значэнне ў вырашэнні праблемы пазіцыі міжнароднай супольнасці, у прыватнасці АБСЕ. Але на канфлікт з гэтай уплывовай міжнароднай арганізацыяй дзяржаўнае кіраўніцтва Ічкерыі пайшло, як можна разумець, свядома. Бо суверэнітэт для яго важнейшы за добрыя стасункі з кім заўгодна.

У.П.

Хто першым сказаў "о'кэй"

Цяпер гэтае слоўца стала сапраўды інтэрнацыянальным. Вы прамаўляеце: О'кэй — і ваш суразмоўца адразу ведае: у вас усё ў парадку. У той жа час выраз лічыцца самым што ні ёсць амерыканскім.

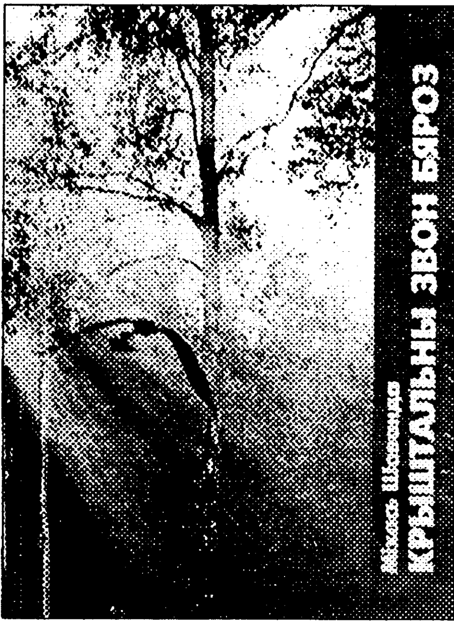
Тым часам пра тое, дзе ўпершыню з'явіўся крылаты выраз-скарачэнне "О. К.", вучоныя працягваюць спрачацца да гэтага часу. Амерыканскія лінгвісты прытрымліваюцца тэорыі, згодна якой стваральнікам "О'кэй" стаў журналіст Ч. Грыін, які 28 сакавіка 1839 года ўпершыню ўжыў на старонках газеты "Бостан морнінг пост" фанетычнае скарачэнне выразу "олл коррэкт" — "О. К.".

Але ёсць і яшчэ адна цікавая тэорыя. Як мяркуюць, "О. К." ужываўся ажно ў старажытнагрэцкай мове. Аказваецца, у антычнай Грэцыі настаўнікі ставілі гэтыя літары пад пісьмовымі працамі сваіх вучняў: "О" — замест "Ола" (усё), а "К" — замест "Кала" (добра).

Л. М.

Чыталі?

Новыя сустрэчы на лясных сцежках



Міхась Шаванда, ляснічы Касцюковіцкага лясгаса, выдаў трэцюю кніжку — "Крыштальны звон бяроз". Зноў — эцюды. Яны такія ж лірычныя, як і ў папярэдніх кніжках. І дакументальныя.

Міхасю Іванавічу за шэсць дзесяткаў. Шмат чаго пабачыў ён на сваім вяку. Яго, адоранага ад прыроды, лес прывучыў да назіральнасці, дакладнасці, да ўмення бачыць значнае, цікавае.

У большасці эцюдаў адчуваецца добры чалавечы сум, такі натуральны для таго, хто да болю любіць сваю зямлю. Такім пачуццём прасякнуты і эцюд "Дарогай дзяцінства". У час адпачынку наведаў Міхась Іванавіч родныя мясціны. Пайшоў у грыбы.

"Па абочынах набраў чырвонагаловых падасінавікаў, крамяных баравікоў, цупкіх лісічак. Прыгадалася, што недзе тут калісь быў лясны ручай. А вось і ён у акружэнні векавых дубоў. Яны былі такія ж, як і сорак гадоў таму, калі не лічыць некалькіх засохлых ніжніх сукоў".

Сустрэчы з радзімай у апошні час у многіх людзей выклікаюць расчараванне. Знішчаныя рэкі, перасохлыя балоты, высечаныя лясы... І прыемна чытаць, што на радзіме аўтара цывілізацыя не вельмі кранула прыроду.

Жыве яна, як і раней, па сваіх законах. Пра цікавыя праявы расказвае Міхась Іванавіч. Эцюд "Смяротная схватка" прысвечаны адносінам каршуна і крумкача. Гняздо каршуна было ў глыбіні лесу, на самай макаўцы старой ссохлай сасны. Ляснік Павел Засіменка расказаў М. Шаванду:

— Гэтаму гнязду больш за паўвека. Каршун пасяліўся тут яшчэ пры жыцці майго бацькі.

"Мы з цікавасцю сачылі, як ціха і плаўна ў высачэзным небе кружыць каршун. Здаецца, апісвае мудрагелістыя кругі, нават не махаючы крылом...

Аднойчы, прыехаўшы ў гадавальнік, я пачуў над сабой крык пралятаючага крумкача. На маё здзіўленае пытанне Павел Засіменка адказаў, што не першы раз бачыць яго тут. І што дзіўна: пралятаючы недалёка ад гнязда каршуна, крумкач крычаў сваё "крук-крук".

— Наўрад ці закончыцца гэта мірам. Ой, чуе маё сэрца: не падзеляць яны нешта між сабой.

Калі ў канцы вясны М. Шаванда прыехаў да лесніка, той ішоў з лесу і нёс мёртвага крумкача. Паблізу ў траве сядзеў і аж дрыжэў ад страху паранены птушынымі кіпцюрамі заяц. Хто ведае, можа таму, што драпежнікі счапіліся, ён і застаўся жывы?

Такіх займальных, пазнавальных эцюдаў у кнізе-нямала: "Сустрэча з дзікамі", "Дзе зімуюць вужы?", "Ягады з-пад снегу", "Качка-птушкаед", "Дуб-ветэран", "Чубатка-воін", "Чаму каханую называюць ластаўкай?", "Спявай, івалга!.."

У іншых эцюдах аўтар апісвае значныя з'явы, з якімі яму давялося сутыкнуцца ў жыцці. У гэтых адносінах характэрны эцюд "Лушка". Лёс не песціў яе: на фронце загінулі муж і два сыны, вёску спалілі немцы. Лушка падалася да дачкі, у якой засталася пуня. Жанчына зрабіла печ, асвоіла прафесію печніка.

— Такіх сем'яў у нас нямала, — расказваў мне Міхась Іванавіч. — Пра гора ўсіх не перапішаш. А ўспомніў я пра гэтую цудоўную працавітую жанчыну, калі ішоў міма сквера, які пасадзілі па яе ініцыятыве і пры яе руплівым удзеле.

У прадмове Алесь Пісьмянкоў напісаў: "Гэтая сціплая кніжка ўражвае... Касцюковіцкі ляснічы Міхась Іванавіч Шаванда не толькі вопытны лесавод (усё свядомае жыццё ў лесе!), але яшчэ і чалавек, надзелены слыхам музыканта і зрокам мастака. Мініяцюры і замалёўкі, сабраныя пад вокладкай кніжкі "Крыштальны звон бяроз", яскрава сведчаць, што аўтар разумее мову прыроды і ўмее яе данесці да чытача — дакладна, вобразна і эмацыянальна".

Так, Міхась Шаванда — не прафесійны літаратар. У кніжцы сустракаюцца моўныя і стылёвыя пагрэшнасці. Ды не ў іх справа. Галоўнае — кніжка ёсць. І гэта выдатна.

М. ДЗЕЛЯНКОЎСКІ.

Кола сям'і

Масару ІБУКА

Пасля трох ужо позна

(Працяг.)

Лішак цацак рассейвае ўвагу дзіцяці

Мне здаецца, у Японіі дзецям дораць занадта шмат цацак. Я часта назіраю ў магазінах, як дзіця даводзіць сябе да істэрыкі, калі патрабуе купіць цацку, якая яму спадабалася, і бацькі не вытрымліваюць і купляюць. Аднак многія спецыялісты па дашкольным выхаванні лічаць, што бацькі, якія адмаўляюцца задавольваць любое жаданне свайго дзіцяці, выяўляюць не недахоп любові да яго, а наадварот, дзейнічаюць у яго ж інтарэсах. Многія псіхолагі лічаць, што калі вакол дзіцяці зашмат цацак, гэта яго прыгнятае і яму цяжка засяродзіцца на нечым адным. Дзіця лепш за ўсё гуляе з адной цацкай, прыдумвае разнастайныя гульні з ёю. У яго ўяўленні кавалачак дрэва ці старая накрыўка ад чайніка могуць ператварыцца ў казачны дом ці цудоўнае возера і будуць куды цікавей, чым дарагая цацка з крамы.

Такім чынам, калі вы жадаеце развіць у дзіцяці нестандартнае мысленне і вынаходніцтва, не купляйце яму ўсё, што яно запросіць. Гэтым вы дасягняце супрацьлеглага эфекту.

Не варта хаваць далёка усё, што можа быць небяспечным для дзіцяці

Занадта клапатлівыя маці стараюцца прыбраць далей усё, што можа прынесці шкоду дзіцяці. Калі дзіця пачынае поўзаць або хадзіць, яно яшчэ такое няўстойлівае, што ўвесь час перакульвае вазы, хапаецца за электраправодку, слізгае па бетоннай падлозе. Зразумела, маці спрабуюць пазбавіць дзіця ад любой небяспекі, прыбіраюць усё з яго шляху і пакідаюць толькі нявострыя прадметы і тое, што ён не можа зрушыць з месца.

Такім чынам, яны практычна ствараюць вакуум вакол свайго дзіцяці.

Я ўжо згадваў пра карысць такцільных адчуванняў для развіцця дзіцяці. Мадам Мантэсоры рэкамендуе свядома прапаноўваць дзіцяці прадметы цвёрдыя і мяккія, каструбаватыя і далікатныя, тупыя і вострыя, цяжкія і лёгкія. Дзіцяці цікава ўсё, што яго акружае. Яно кранае і абмацвае прадметы, а часам перакульвае ці рве іх на часткі, і гэта сведчанне росту яго прагі ведаў і творчага патэнцыялу.

У дзіцяці ўласнае ўяўленне пра парадак

Хаця для дзіцяці шкодна жыць ва ўмовах ідэальнага парадку ў доме, я не сцвярджаю, што ў доме мусіць быць хаос. Як я не раз казаў, у мозгу малога актыўна фармуюцца стэрэатыпы, і гэта робіць яго адчувальным да колераў, формаў, месцазнаходжання ў прасторы.

Паколькі здольнасці дзіцяці да адрознення вобразаў развіваюцца ў выніку ўвесьчаснага паўтарэння, я раблю выснову, што калі яно заўсёды знаходзіць адзін і той жа прадмет на адным і тым жа месцы, гэта робіць яго станоўчы ўплыў, як і ў выпадках з засваеннем іншых навыкаў.

Дзіця вельмі адчувальнае да любых зменаў у яго жыцці. Часам малое пачынае плакаць без дай прычыны, траціць апетыт, у яго падымаецца тэмпература. Гэтыя сімптомы могуць быць рэакцыяй на змены ў абстаноўцы, якія дарослы можа і не заўважыць.

Іншымі словамі, любыя змяненні парушаюць уяўленні дзіцяці пра парадак. Калі гэтыя змяненні непрыемныя яму, ён, натуральна, адпаведна рэагуе.

Мы павінны зразумець, што дзеці нашмат адчувальней да змяненняў у пэўным парадку рэчаў, чым дарослыя. Дзеці ўспрымаюць прадметы не адасоблена, а ва ўзаемасувязі адно з адным. Гэта ў сваю чаргу спрыяе іх развіццю, таму нам, дарослым, належыць пазбягаць рэзкіх змяненняў, якія могуць парушыць уяўленні дзіцяці аб устойлівасці і парадку ў свеце.

Дайце дзіцяці назіральны пост

Мне часта прыходзіла ў галаву, калі я бачыў немаўля, якое ляжыць у калясцы, што яму няма на што глядзець, акрамя голай столі ці сеткі ад камароў. Часам з'яўляецца твар дарослага і хутка знікае.

Гэта нядобра. Дзіцяці трэба на нешта глядзець. Ва ўсім свеце бацькі падвешваюць бразготкі над ложкам. Я не ўпэўнены, што гэта дастаткова.

Мадам Мантэсоры падзяляе мае перасцярогі. Яна сцвярджае, што ў гэтым узросце дзеці прагна ўбіраюць у сябе любыя сэнсарныя адчуванні, і што гэтая патрэба не можа быць задаволена, а калі дзіця ляжыць на спіне ў сваім ложку ці ў калясцы. Хаця дарослыя перыядычна нахіляюцца над дзіцем, гэта толькі раздражняе яго вочы, паколькі яно намагаецца прасачыць за прадметамі, якія знікае, і не ў стане павярнуць галавы.

Я прапаноўваю класці яго ў нахіленым становішчы, каб у яго быў агляд, замест таго, каб штохвілі нахіляцца над ім ці закідваць яго цацкамі. Такім чынам, яно зможа бачыць, што адбываецца за межамі яго каляскі.

Пераклала Л. РУБЛЕЎСКАЯ.
(Працяг будзе.)

Таццяна ФАМІНА,
кандыдат медыцынскіх навук

Здароўе

Вітаміны групы В

Іназіт

Іназіт, або вітамін B_8, сінтэзуецца ў чалавечым арганізме бактэрыяльнай флорай. Ён уваходзіць у склад фосфаліпідаў ды забяспечвае належны абмен рэчываў у нервовых клетках. Відаць, таму і знаходзіцца яго сама больш у абалонцы галаўнога мозгу, а таксама ў сардэчных мышцах, страўніку, нырках. У жывёлаў вітамін B_8 назапашваецца ў тых жа органах. Але і расліны свет не бядней. Шмат іназіту ў сухім гароху, цыбулі, зялёным бобе, у грушах, дынях, апельсінах, а таксама ў вотруб'і ды пахрошчанай пшаніцы.

Навукоўцы ўжо ў 1940 годзе пераканаліся, што іназіт памяншае колькасць халестэрыну ў крыві. То, відаць, гэты лек незаменны дзеля лячэння атэрасклерозу. Вітамін B_8 раяць спажываць і хворым на дыябет, цыроз печані, пры мышачнай дыстрафіі.

Біяцін

Яшчэ ў 1927 годзе даследнікі заўважылі, што скура лабараторных пацукоў, якім давалі сырыя яйкі, хутка страчвала нармальны выгляд. Таму, калі выявілі рэчыва, якое спрыяла выздараўленню, назвалі яго вітамінам Н ад нямецкага Haut 'скура'. Гэты лек "атрымалі" таксама іншым шляхам: ён стаў вядомым як прэпарат "біос". І калі нарэшце ў 1942 годзе сінтэзавалі штучны вітамін Н, сталі называць яго біяцінам.

Асноўны "вораг" вітаміну Н — бялок авідзін — знаходзіцца ў бялку сырога яйка. Аматарам сырых яек трэба ведаць, што ім пагражаюць скураныя хваробы, пераважна дэрмаціты, себарэя і нават аблысенне. Недахоп біяціну тармозіць рост і агульнае развіццё дзяцей, паніжае іх імунітэт. Як іншых вітамінаў гэтай групы, біяціну шмат у дражджах, яечным жаўтку, а таксама і ў харчы, багатым на іназіт.

Халін, або вітамін B_4

Гэты вітамін выконвае ролю хімічнага пасярэдніка дзеля перадачы нервовых імпульсаў. Спрошчана гэта выглядае так: каб імпульс мог "пераскочыць" з адной нервовай клеткі на другую, павінен прысутнічаць у гэтым месцы шэраг рэчываў. Адно з іх, самае неабходнае, — ацэцілхалін, а ў ім утрымваецца халін, таксама вельмі важны кампанент.

Зразумела, гэтыя "пераскокі" паўтараюцца тысячы разоў, і, вядома жа, мы таго не ўсведамляем. Але калі ўжо ацэцілхаліну не дзейнічае, то ў такім выпадку мы пачынаем гэта адчуваць: развіваецца грозная хвароба — дыскінезія, пры якой чалавек страчвае здольнасць каардынацыі руху. Пры яе цяжкіх формах бываюць міжвольныя крыўлянні твару.

Спажыванне халіну вяртае такіх хворых да нармальнага стану, спрыяе паляпшэнню самаадчування тых, хто пакутуе на дэпрэсію, бяссонніцу, страту ўвагі, неспакой.

Біяфлаваноіды

Біяфлаваноіды выявілі пад час "вылаўлівання" аскарбінавай кіслаты (вітаміну С) з перцавага соку. Магчыма таму і назвалі іх вітамінам Р. Гэтае рэчыва мела складаную хімічную структуру, утрымлівала шмат кампанентаў, самымі важнымі з якіх з'яўляюцца розныя флавоны, асабліва руцін. Недахоп флавонаў адбіваецца перш на драбнейшых крывяносных жылах — капілярах. Менавіта праз капіляры кроў даносіць клеткам усё неабходнае, і праз іх сценкі трапляюць у кроў шкодныя рэшткі спажытых рэчываў. І ўявіце, што капіляры сталі крохкімі, лопаюцца, страцілі эластычнасць, а таму лёгка плюшчацца. Вынікам могуць быць відочныя станы — сінякі, але надараюцца і значна горшыя — кровазліццё ў мозг. А флаваноіды вяртаюць страчаныя ўласцівасці капіляраў, умацоўваюць іх сценкі. Прыкладам, руцін спрыяе лячэнню гемарою ды іншых расшыранняў крывяносных жылаў, а таксама і трафічных язваў.

Людзі пераважна маюць дастатковую колькасць біяфлаваноідаў у арганізме. Але калі ўзнікае неабходнасць іх дадаткова, то трэба спажываць дурніцы (імі лячылі гемарой), аронію, шыпшыны, суніцы, маліны, смародзіну, яблыкі. Добрае спалучэнне вітамінаў Р і С маюць цытрусавыя, а таксама пятрушка, салата і нагогул розная зялёная гароднінa (але не карэнні) ды грэчка. Мабыць таму "грэчкасеі" былі людзьмі здаровымі.

Зялярскія гутаркі

Альяс

На падаконніках вясковых хатаў і гарадскіх кватэраў сярод вазонаў з яркімі кветкамі можна ўбачыць і непрывабную расліну з тоўстым сакавітым зубчатым лісцем. Яе называюць сталетнікам нібы таму, што яна столькі гадоў не цвіце. Гэта — заморская госця, і паходзіць яна з пустыняў Індыі, Афрыкі, дзе вырастае вялікім кустом, які цвіце. З лісця таго дрэвападобнага алоэ — так яго называюць у свеце — рыхтуюць сабур — высушаны сок, які выкарыстоўваюць як лек або сыравіну для лекаў.

І ў нас калючую папялушку зялёнага свету руплівыя гаспадыні гадуюць, каб мець у хаце цудоўны лек. Вядома ж, што сок альяса разам з мёдам, маслам трэба спажываць хворым на малакроўе, на сухоты. Чыстым сокам лечаць раны ды скураныя хваробы і нарывы.

Лекавыя ўласцівасці алоэ абумоўлены рознымі арганічнымі рэчывамі: вітамінамі, гліказідамі, феноламі, смоламі. Але гэтую расліну выкарыстоўваюць дзеля атрымання гэтак званых біягенных стымулятараў. Гэта такія рэчывы, якія ўтвараюцца ў ізаляваных тканях і жывых арганізмах пры ўздзеянні на іх холаду, апраменьвання рэнтгенаўскімі або гама-промнямі, пры адсутнасці сонечнага святла, а таксама пры інтэнсіўнай працы мышцаў. Яны неабходныя арганізму дзеля біяхімічных працэсаў, якімі суправаджаецца ягоная рэакцыя на ўзбуджальніка хваробы. Біягенныя стымулятары не ўздзейнічаюць непасрэдна на вірусы ці мікробы, яны толькі стымулююць абарончыя сілы арганізма, спрыяюць павелічэнню абменных энергетычных працэсаў, а тым самым дасягаюцца выключныя вынікі нават пры цяжкіх хваробах.

Дзеля прамысловай вытворчасці біягенных прэпаратаў выкарыстоўваюць лісце дрэвападобнага алоэ, якое спецыяльна гадуюць у краінах з цёплым кліматам. Зрэзанае лісце трымаюць каля паўмесяца ў лядоўнях з тэмпературай 2—4 градусы. Пасля рэжуць, разбаўляюць халоднай вадой, грэюць, фільтруюць, разліваюць у ампулы, запайваюць і стэрылізуюць. Такія лекі выкарыстоўваюць дзеля падскураных уколаў. З соку алоэ рыхтуюць таксама мазь — лінімент алоэ ды сіроп з жалезам дзеля лячэння разнастайнай анеміі.

Зяляр.



Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!

Францішак Багушэвіч.

Беларускае адраджэнне

Алена ЯСКЕВІЧ,
кандыдат філалагічных навук

БАЛАДА ЯК АДЗІН З ПРАКАВЕТНЫХ ЖАНРАЎ НОВАЙ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Найбагацейшы сярод славян беларускі фальклор, па якім пачынала адраджацца новая беларуская літаратура, прыцягваў увагу пачынальнікаў суседніх братніх літаратур. Цікава адзначыць, што менавіта Тарас Шаўчэнка, самы народны з народных паэтаў, быў першы з украінцаў і ўвогуле з суседніх культурных дзеячаў, хто кроўна зацікавіўся пачаткам беларускага адраджэння. Ён ведаў пра альманах "Незабудка", вакол якога згуртаваліся многія ўраджэнцы Беларусі: Рамуальд, Роза і Людвік Падбярэзскія, В. Давід і С. Ляховіч, тады яшчэ студэнты універсітэта, мастакі К. і В. Жукоўскія, кампазітар А. Абрамовіч. Плённа супрацоўнічалі ў альманаху Вінсент Рэут, Іеронім Марцінкевіч, Аляксандр Грот-Спасоўскі, Тадэуш Лада-Заблоцкі, Аляксандр Гроза — усе выхадцы з Беларусі, на той час ужо вядомыя літаратары, якія пісалі на польскай мове. У "Незабудцы" друкаваліся Ігнат Храпіцкі, адзін з першых даследнікаў беларускага фальклору, і паляшук Леанід Шцірмер, які змяшчаў свае аповесці пад імем жонкі Элеаноры Шцірмер. Гэтую групу за яе апантаную дзейнасць на глебе збірання культуры беларускага краю некаторыя польскія даследнікі называюць "беларускай школай". Калі ж "Незабудка" скончыла сваё існаванне, фактычным органам культурнага таварыства стаў "Рочнік літэрацкі", яго ўзначальваў вядомы ўжо тады збіральнік беларускай культуры і блізкучы крытык Рамуальд Падбярэзскі, які скончыў сваё жыццё ў Салікамскай ссылцы.

Тарас Шаўчэнка праз Яна Баршчэўскага пазнаёміўся з Р. Падбярэзскім, апошні ведаў шмат песень, якія і прапеў Шаўчэнку, і, "апрача таго, чытаў яму ўсе беларуcкія творы Баршчэўскага і беларускую "Энеіду". Шаўчэнку народныя песні спадабаліся, штучныя літаратурныя творы беларускіх пісьменнікаў ён крыху крытыкаваў, кажучы, што ў іх мала чыста народнага элементу"[1].

Асабліва каштоўнае тое, што ў гаворцы пра "Энеіду навыварат" Вікенція Равінскага, якая ў XIX стагоддзі лічылася перакладам "Энеіды" Катлярэўскага, Шаўчэнка, магчыма, упершыню адзначыў яе арыгінальны характар, што яна ўяўляе для яго цікавасць не як пераклад, а як самастойны беларускі твор.

У прыватным лісце Вінцука Рэута да Легатовіча паведамляецца, што і пазней вялікі кабзар Украіны цікавіўся беларускім літаратурным адраджэннем, ён быў сярод падпісчыкаў на літаратурны альманах Рамуальда Падбярэзскага "Рочнік літэрацкі"[2]. Шаўчэнка вельмі зацікавіўся таксама творчасцю Чачота, мабыць, адчуўшы ў ім аднаго з першых паэтаў суседняй братняй літаратуры, які, як і ён, усвядоміў, што стварыць новую нацыянальную літаратуру немагчыма, папярэдне не абмыўшы яе ў чыстых струменях вусна-паэтычнай творчасці.

Славуты Ігнат Дамейка, былы філамат, прыгадвае тую атмасферу цікавасці да народнага, якой былі літаральна ахопленыя яго студэнцкія сябры, будучыя вядомыя паэты Чачот і Міцкевіч: "Два нашыя студэнты Навагрудскай школы з маленства добра ведалі наш літоўскі (г. зн. беларускі) народ, палюбілі яго песні, пранікліся яго духам і паэзіяй... Чаму, відаць, спрыяла і тое, што невялікае мястэчка Навагрудак мала адрознівалася ад нашых вёсак і засценкаў. Школьнае жыццё было, па сутнасці, сельскім. Сябры хадзілі па кірмашах, бывалі на сялянскіх вяселлях, дажынках і хаўтурах. Яшчэ ў школе бедная страха і народная песня распалілі ў грудзях сяброў першае паэтычнае натхненне..."[3])

Багата распрацоўваючы фальклор, паэты-філаматы паклалі пачатак двум важнейшым рамантычным жанрам — баладзе і песні.

Балады часцей узнікалі на казачна-фантастычных, або паданневых сюжэтах. Узор балады, заснаванай на песенных матывах не адной канкрэтнай крыніцы, а на шырокай фальклорнай аснове (сюжэт: дзяўчына-сірата чакае свайго суджанага з вайны, пахаванне каханых, авеянае духам народнай дэманалогіі) уяўляе сабой балада Тамаша Зана "Цыганка". На жаль, гэтае адкрыццё Зана засталося для многіх філолагаў неўсвядомленым да канца мастацкім вопытам.

Другі выхаванец філаматаў А. Ходзька, ураджэнец мястэчка Крывічы на Вілейшчыне, цалкам на фальклорным матэрыяле, нават з увядзеннем эпіграфаў з народных песень, стварае вядомую для свайго часу баладу "Пастараль". А сваю кнігу балад "Паэзія" (1829 г.), заснаваную на беларускім і ліцьвінскім фальклоры, тэматычна пашырае, у духу рамантыкаў, перакладамі твораў з навагрэцкай і марлацкай вусна-паэтычнай творчасці.

Прадстаўнік пецярбургскай "беларускай школы" Аляксандр Грот-Спасоўскі, родам з Магілёўшчыны, вядомы як аўтар дзесяці балад і вершаваных апавяданняў, найбольш папулярныя з іх "Латнік", "Апошняе паляванне", "Святое возера", "Пакаянне", "Русалкі" і інш. Тадэуш Лада-Заблоцкі, які рана адышоў у іншы свет, пісаў рамантычныя балады выключна на сюжэты легендаў і паданняў роднай Віцебшчыны. Усе яго раннія творы мелі ярка выяўленую жыццёвую аснову, як, напрыклад, балада "Ляшка" ці "Зачараваная дзяўчына", створаная з паданняў сляпога старца.

І не прадбачылася яшчэ тады юнаму паэту, што вольналюбівыя матывы і пачуццё затоленай настальгіі па радзіме, што прагучалі ў баладзе "Ляшка", зробяцца дамінантай усёй яго творчасці, калі яго, сасланага на Каўказ, будуць падтрымліваць запаведныя вобразы роднага краю. Вядомыя вершы гэтых часоў: "Вільня", "Да Дзвіны", "Дума", "Даўжанскае возера" і паэма "Ваколіцы Віцебска".

Падзеяй для свайго часу было з'яўленне балады А. Рыпінскага "Нячысцік", напісанай на беларускай мове. У 1859 г. Рыпінскі надрукаваў баладу ў Лондане (у сваім паэтычным зборніку) і ў Познані (асобна) і, як сведчаць дакументы, адразу ж зрабіў спробу перавыдаць яе ў Расіі. Але яму як эмігранту, носьбіту вольналюбівых ідэй, што вынашваў планы распаўсюджання беларускіх твораў сярод сялян з мэтай пашырэння іх асветы, выданне балады было забаронена.

---

[1]) *Зямкевіч Р. "Т. Шаўчэнка і беларусы" — зб. Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн., 1964, с. 31.*

[2]) *Rocznik Literacki, 1843.*

[3]) *Мальдзіс А. Падарожжа ў XIX стагоддзе, с. 13.*

Ствараем энцыклапедыю "Новай зямлі"

Суседскія пераклады

(Працяг.)

Падрыхтоўка перакладу паэмы Якуба Коласа "Новая зямля" да выдання дадала клопату і турботаў і самому аўтару. Апроч згаданай папярэдне змены сацыяльнага акцэнту, шмат часу забрала рэдагаванне нанова, лічы, створанай паэмы. Пра гэта сведчыць сама перш незадаволенасць аўтара якасцю перакладу тых раздзелаў, што былі папярэдне перададзеныя ў Менск.

Яшчэ ў 1933 годзе, калі С.Гарадзецкі толькі ўзяўся чытаць "Новую зямлю", Якуб Колас мусіў даваць тлумачэнні незразумелых слоў. "Пачну з дробязяў, — пісаў ён перакладчыку. — "*Судзіна*" — гэта вялікая аднадонная бочка на "збожжа"... Яна такой жа формы, як і бочка на цэмент, але павялічаная ў некалькі разоў — у 5-10. Па-руску, мабыць, можна замяніць словам "бадья, кадь". "*Судзіна*" — агульная назва драўлянага посуду бочкападобнай формы. *Посуд, судзіна* — аднакарэнныя словы. "*Паўасьміна*" — полосмина, полосьмушка — мера-сыпучых рэчаў. "*Паўасьміна*" прыблізна ці нават дакладна ўтрымвае ў сабе 8 гарцаў. Так што "*паўасьміна*" адпавядае чацверыку..."

Сапраўды, цэлая лекцыя пра чытаная дзеля тлумачэння аднаго толькі слова. А колькі такіх незразумелых слоў па ўсёй паэме! Ды што казаць пра незразумелыя. Калі чытаеш у Коласавых лістах перапад ці тлумачэнне такіх словаў, як *шэрань, збуцвелы, прышласць, пабраліся (пажаніліся), у вырай, прыпол, пас, паныпы, прысак, покуць, роспач, цікуе, цельпучок, услон*, то пераконваешся, як цяжка было перакладчыкам перарабляць на іншы капыл "Новую зямлю". Над звычайнымі клопатамі пераважала ўсё ж галоўная бяда: не была добрых слоўнікаў. Тыя, што былі складзеныя ў 20-я гады, загінулі разам з іх стваральнікамі. Верагодна, пад час такога супрацоўніцтва беларускага паэта з расійскім калегам паўстала вельмі актуальная слоўнікавая праблема.

Тыя цяжкасці асабліва ўсведамляюцца цяпер, калі мы знаёмыя з артыкулам Валянціны Выхоты "Коласавы зернеткі", які друкаваўся ў нашай газеце. Як вынікае з яе даследавання, некаторыя значэнні асобных слоў нашай мовы нават не заўважныя сучаснымі мовазнаўцамі і не пададзеныя ў слоўніках. І толькі геніяльны Якуб Колас ведаў таямніцы слова і з непараўнальным майстэрствам ужываў яго. А тыя, хто прывык чытаць падрадкоўнікі?

Сам Якуб Колас, які ахвотна браўся знаёміць беларускага чытача з шэдэўрамі суседскіх літаратураў, ведаў мукі перакладчыка, але не даваў сабе спуску.

Да незадаволенасці перакладам дамешвалася таксама іншае. Вось што пісаў ён С.Гарадзецкаму: "... правіць спатрэбіцца сама менш месяцаў 500... мне хочацца бачыць пераклад "Новай зямлі" па магчымасці ў найлепшым выглядзе. У тым жа выглядзе, у якім паэма здадзеная, яна не можа пайсці ў друк. Справа ў тым, што ў перакладзе на рускую мову паэма гучыць далёка не па-руску... Навошта дапускаць у перакладзе такія радкі:

Тогда, что ль, к делу подойдём,
Когда ударят в лоб бревном?

або

А на дубах, как шапки в воздух,
Чернеют аистовы гнёзда.

Вядома, усе падобныя радкі былі спраўленыя. І Якуб Колас пэўна ж меў падставу пісаць: "Мне здаецца, што пераклад адрэдагаваны Пятром Сямыніным, ужо не сорамна вынесці на маскоўскі кніжны рынак".

Я сам яшчэ школьнікам упершыню прачытаў "Новую зямлю" менавіта ў расійскім перакладзе. Яшчэ і цяпер памятаю, як я быў уражаны раздзелам "Падгляд пчол" (магчыма, толькі таму, што ў майго дзеданябожчыка былі пчолы і я яму часам дапамагаў "выкручваць мёд" — круціў ручку цэнтрыфугі-медагонкі). І, вядома ж, не запомніліся мне радкі:

О, детства уголок мой милый!
С тобой расстаться я не в силах!

Здзіслаў СІЦЬКА.

(Заканчэнне будзе.)

Мікалай КРЫЎКО — беларушчына.
Алена ШЧУКА — англійшчына.

Слоўнік сінонімаў

1. **ПРАДМЕТ** (з'ява, асоба, рэч і пад., на якія накіраваная тая або іншая дзейнасць, думка, увага і пад.) *Большасць сённяшніх чытачоў, відаць, мае прыблізнае ўяўленне аб прадмеце гэтай гаворкі* (Лужанін). *У эпічным мастацкім палатне народ становіцца галоўным героем, прадметам пастаяннай увагі мастака* (Дзюбайла), **АБ'ЕКТ** *Аб'ектам гумару служаць у пісьменніка і прадметы хатняга ўжытку, якія ўзмацняюць камізм персанажа* (Фігілоўская). *Затое кот з'явіўся аб'ектам доўгіх спрэчак. Асаблівa гoрача адстойвaў свой погляд Валік* (Шыловіч). *Сама пошласць, каб стаць аб'ектам адлюстравання ў рамантычным творы, павінна прыняць форму выключнасці* ("Полымя").

2. **ПРАДМЕТ** (галіна ведаў, якая вывучаецца ў навучальнай установе) *Навучанне грамаце і выкладанне вучэбных прадметаў у брацкіх школах праводзілася так, каб абудзіць у вучняў пачуццё нацыянальнай самасвядомасці, развіць у юнакоў любоў да роднага народа, яго звычаяў і мовы* (Ільюшын). *Віця расказвала, якія ў яе адзнакі, якія прадметы даюцца ёй лёгка, якія цяжка* (Жычка), **ДЫСЦЫПЛІНА** *Тэатральныя дысцыпліны (гісторыю тэатра, тэатральныя кірункі і рэжысуру) чытаў рэжысёр, народны артыст БССР Міровіч* (Есакоў). *У ходзе вывучэння фізікі, біялогіі, хіміі і іншых дысцыплін шырока выкарыстоўваюцца наглядныя дапаможнікі* ("Беларусь").

Прадмет 1 і 2. У англійшчыне назоўнік **subject**, як і **прадмет** у беларушчыне, можа ўжывацца ў абодвух сэнсах. Пры гэтым, у значэнні 1 сінонімам з'яўляецца **object** (параўнай з бел. **аб'ект**), а ў значэнні 2 — **discipline** (параўнай з бел. **дысцыпліна**). Такім чынам, мы назіраем у гэтым выпадку паралелізм сінонімаў у абедзвюх мовах. Усе чатыры англійскія назоўнікі іншамоўнага паходжання.

ПРАДОЎЖЫЦЬ (зрабіць больш працяглым у часе, павялічыць або зрабіць больш працяглым сам час). *Жыццё прадоўжыў нашым дзецям Ён [Гастэла], ахвяруючы сабой* (Панчанка). *— Ты, Андрэй, — адзіны, хто прадоўжыць наш род Агнёвых* (Асіпенка). *І ўсім траім хацелася прадоўжыць гэты настрой* (Арабей), **ПРАЦЯГНУЦЬ** *Панас ішоў, патупіўшы ў зямлю вочы, бачыў у гары збоку месяц і хаваў ад яго вочы, хацеў працягнуць далей жывую паску ўспамінаў* (Галавач). *Я баяўся паварушыцца, мне хацелася працягнуць як надалей такое ўражанне, гэтае дзіўнае забыццё, калі ў галаве бяздум'е* (С. Александровіч). *Каб працягнуць час, каб пабыць з ёю [Аленай] болей, Янка яшчэ наважу травы, напхаў у мех, хоць ён і без таго быў поўны* (Лупсякоў), **РАСЦЯГНУЦЬ** *Каб адцягнуць кару, мусіць, быў адзін сродак — расцягнуць следства* (Брыль). *А вучобу я ўсё-такі запусціў і апошні курс расцягнуў на два гады* (Якімовіч). *Сухар, у адрозненне ад супу, кашы, дае магчымасць расцягнуць гэтую радасць як мага даўжэй, ён мае ў сабе ўсе смакавыя адценні* (Навуменка). — *Незак.:* **Прадаўжаць, прадоўжваць, доўжыць, падаўжаць, падоўжваць, працягваць, расцягваць.** — *Параўнайце: 1.* Прадаўжаць.

Прадоўжыць. Англійскі сінанімічны рад наступны: **prolong, extend, spin out, drag out, eke out.** Зварочвае на сябе ўвагу наяўнасць у ім адразу трох так званых фразавых дзеясловаў з кампанентам **out**, якія больш набліжаныя да бел. **працягнуць**. Дзеяслоў **eke out** належыць да кніжнай лексікі і ўжываецца звычайна, калі гаворка ідзе пра грошы або ежу. Размоўны дзеяслоў **drag out** бліжэй за іншыя да бел. **расцягнуць** і ужываецца ў дачыненні да сходаў, спрэчак і да т. п. (Ці можна параўнаць і з бел. **зацягнуць**). Усе тры фразавыя дзеясловы належаць да спрадвечнай лексікі, тады як **prolong, extend** былі пазычаныя з лаціны.

Філалагічныя загадкі

"Крывыя вечары"

Багаты фальклор нашага народа прываблівае шматлікіх даследнікаў. Адным з іх быў Ігнат Храпавіцкі, чалавек шырокага кругагляду і яркага таленту, паэт. Ён супрацоўнічаў у грамадска-літаратурным і краязнаўчым часопісе "Рубон", запісваў народныя песні ў родных Каханавічах (Верхнядзвінскі раён). Буйная тэарэтычная праца Ігната Храпавіцкага "Погляд на паэзію беларускага народа", напісаная ў 1843 годзе і выдадзеная ў Вільні, была з энтузіязмам сустрэта маладой беларускай інтэлігенцыяй XIX стагоддзя. Славуты Рамуальд Падбярэзскі адзначыў "прамяністасць стылю" аўтара "Погляду..." ды ацаніў гэтую працу як "першы самастойны філасофскі погляд" на беларускі фальклор.

Даследаваннем творчасці Ігната Храпавіцкага займаецца вядомы фалькларыст і этнограф Лія Салавей. Яна пісала ў адным з артыкулаў, што таленавіты і ўдумлівы даследнік Ігнат Храпавіцкі ўзняў шмат праблемаў беларускай фальклорнай спадчыны, якія распрацоўваюцца ў наш час і будуць вабіць народазнаўцаў у будучым.

Нагодай да вырашэння адной з белых плямаў нашай гісторыі — таямніцы паходжання назвы крывічы — можа стаць трапнае апісанне "крывых вечароў", дадзенае Ігнатам Храпавіцкім.

Дарэчы, пад час сёлетняга каляднага фестывалю беларускага фальклору адзін з ягоных арганізатараў таксама згадаў тыя вечары.

Дык што ж гэта такое, "крывыя вечары"?

Падрыхтаваў З. С.

Жывое слова

"ЯК НА ЗАРВАНСКАЙ ВУЛІЦЫ"

У адным з лістоў брату Каятану славуты пісьменнік, аўтар амаль шасцісот гістарычных раманаў Юзаф Крашэўскі напісаў такія радкі:

"Смерць Камарніцкага ўразіла мяне, а той пад жыцця, які тут вядзём, нязносны. Ад рана да вечара ў маім пакоі кірмаш і, як старая прабабка казала: "Зарванская вуліца". Каментатар-укладальнік зборy лістоў Крашэўскага даў тлумачэнне гэтага беларускага выслоўя: беспарадак. З таго часу, а ліст Ю. Крашэўскага датаваны 1856 годам, прайшло амаль паўтара стагоддзя. А калі ўлічыць, што пачуў ён гэтыя словы ад значна старэйшай асобы?

Але выраз "зарванская вуліца" быў вядомы не толькі Канстанцыі Навамейскай, згаданай прабабцы пісьменніка. Гэты факт, дарэчы, сведчыць пра беларускія карані Юзафа Крашэўскага (усюды падаецца, што ягоныя продкі прыйшлі з Мазовіі). Аўтар гэтых радкоў не аднойчы чуў выслоўе "як на ўрванскай вуліцы" ў родных Пашкоўцах Ляхавіцкага раёна. І на Лагойшчыне казалі: "З урванскай вуліцы", калі хацелі папракнуць кагосьці — неслуха, неўтаймаванага, прайдзісвета. І хоць у розных слоўніках беларускай мовы гэтае выслоўе знайсці не ўдалося, як бачым, выяўляецца шырокі арэал яго бытавання. Алесь Каўрус, вядомы мовазнаўца, падказаў, што не чужое яно для жыхароў вёскі Брусы Мядзельскага раёна. Мікалай Крыўко паведаміў, што ў вёсцы Манякова Мёрскага раёна ведаюць выраз "як на вараванскай вуліцы". Ён жа даў тлумачэнне ягонага сэнсу: "Так гавораць пра становішча, калі хапаюць, разбіраюць, расцягваюць у момант, вельмі хутка ўсё тое, што знаходзіцца навідавоку". Ці не пра нашу сённяшнюю Беларусь можна так сказаць: "Як на вараванскай вуліцы"?

З. С.

Праграма тэлебачання

Панядзелак, 17 лютага

Беларускае тэлебачанне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.50, 17.45 Эканамікст.
8.00 Рэзананс.
8.45 Здароўе.
9.15 Сусвет.
9.50 Мультфільмы.
10.10 "Юрка — сын камандзіра". М. ф.
11.20 Тэлевізійны Дом кіно.
12.00 Бон тон. Фестываль авангарднай моды "Мамант-96".
13.00, 15.00, 18.00, 23.45 Навіны.
15.10 Мультфільм.
15.25 Відэакурс французскай мовы.
15.55 Тэлебачанне — школе. Музыка. 3-ці клас.
16.15 Студыя "Акно".
16.40 "На добры лад".
17.10 "Самотнік", "Кола лесу". Д. ф.
18.10 Госці ў дом.
18.40 Беларускі мерыдыян.
19.10 Беларускі гіт-парад.
19.15 Тэма дня.
19.30 Эканамічная праграма.
19.45 Беларускі дом.
20.25 Тэлеанонс.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Урача выклікалі?" М. ф.
23.05 Кампазітары Беларусі.

Дзмітрый Смольскі.

ГРТ

17.00, 22.25 Навіны.
17.15 "Дзяўчына па імені Лёс".
18. 10 Час пік.
18.35 Адгадай мелодыю.
19.00 У. Познер. "Чалавек у масцы".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.45 "Полтэргейст". М. ф., 5-я ч.
21.40 "Тэатр + TV". А. Дзямідава.
22. 35 "Помста". М. ф.
0.25 Прэс-экспрэс.

Расія

7.00, 10.00,16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.15, 8.20, 9.55 Тавары — поштай.
7.25, 17.40 "Клубнічка".
7.55 "Дарагая рэдакцыя..."
8.30 Караоке па-расійску.
9.05, 20.10 "Санта-Барбара".
13.25 "Незвычайныя прыгоды містэра Веста ў краіне бальшавікоў". М. ф.
14.50 "Зімнія сны" Д. ф.
15.00 Ноў хаў.
15.25 Дамашні доктар.
15.30 Новае "Пятае кола".
16.15 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
16.55 Там-там навіны.
17.05 Лукамор'е.
17.25 Паглядзі на сябе.
18.10 Двайны партрэт.
18.40 Асабліва важныя персоны.
19.35 Начное жыццё гарадоў свету. Капенгаген.
21.10 "Добры вечар".
22.30 "На кані". Тэлелатарэя.
22.55 Дзяжурная частка.
23.10 "Маладосць тэатра".
24.00 Шоў даўганосікаў.

Санкт-Пецярбург

16.10 "Пажывём-пабачым".
16.35 Авертайм.
17.00 Дзіцячае ТБ.
17.30 Балет у Эрмітажным тэатры.
18.30 Санкт-Пецярбург запрашае Алімпіяду-2004.
18.40 Вялікі фестываль.
18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
19.15 Спорт.
19.20 "Гісторыя кахання".
20.15 Рытмы горада.
20.45 Тэлеслужба бяспекі.
21.00, 22.20 Кубак Англіі па футболе.
22.05 Падзея.

НТБ

17.30 Футбольны клуб.
18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
18.35 Герой дня.
19.00 Хакей. Матчы чэмпіянату НХЛ.
21.40, 23.20 Часінка.
22.00 "Хуткая дапамога". М. ф.

Аўторак, 18 лютага

Беларускае тэлебачанне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.45, 19.10 Беларускі гіт-парад.
7.50, 17.45 Эканамікст.
8.00, 13.00, 15.00, 18.00, 24.00 Навіны.
8.10 Абібок.
8.40 Эканамічная праграма.
8.55 Тэлеанонс.
9.00 Тэлебачанне — школе. Музыка. 3-ці клас.
9.20 Лато Лімпапо.
9.45 Мультфільмы.
10.20 Тэлеанонс.
10.25 Тураб'ектыў.
10.45 Чацвёртае вымярэнне.
11.10, 18.20 "Рабакоп".
12.00 Акалада.
15.10 Педагагічны экран. Эстэтычнае выхаванне дзяцей.
15.50 Тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура. 8-ы клас.
16.20 Усё пра ўсё.
16.45 Творцы.
17.10 Урокі Н. Наважылавай.
18.10 Тэлеанонс.
19.15 Тэма дня.
19.30 Вертыкаль. Беспрацоўе: у пошуках выйсця.
20.00 Троці тайм.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Вандроўны аўтобус". М. ф.
23.30 Творцы.

ГРТ

11.00, 14.00, 17.00, 22.35 Навіны.
11.10 "Семнаццаць імгненняў вясны". М. ф., 1-я ч.
12.20 Чалавек і закон.
12.45 Мультфільм.
12.55 КВЗ-асарці.
13.15 Э. Радзінскі. "Загадкі гісторыі".
14.20 "Альберт — пяты мушкецёр".
14.45 Кварэ'тэ "Вясёлая квампанія".
14.55 Мультытролія.
15.10 Чароўны свет, або Сінема.
15.40 "Ніка і яго сябры".
16.10 ...Да шаснаццаці і старэйшым.
16.35 Вакол свету.
17.15 "Дзяўчына па імені Лёс".
18.10 Час пік.
18.35 Адгадай мелодыю.
19.00 "Тэма".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.45 "Прыватны дэтэктыў, або Аперацыя "Кааперацыя". М. ф.
22.45 Гіт-парад.
23.25 Прэс-экспрэс.

Расія

17.05 Лукамор'е.
17.25 Пагляздзі на сябе.
17.40 "Клубнічка".
18.10 Момант ісціны.
18.40 Асабліва важныя персоны.
19.00, 22.00 Весткі.
19.35 "Аншлаг" прадстаўляе.
20.10 "Санта-Барбара".
21.10 Добры вечар.
22.30 Тэлетэатр. І. Бунін. "У Парыжы".
23.10 Гарачая дзесятка.
0.05 Толькі для дарослых.
0.15 Тавары — поштай.

Санкт-Пецярбург

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
12.10, 19.20 "Гісторыя кахання".
13.00 Тэрмін адказу — сёння.
13.45 "Люстэрка Эрмітажа". Тэлефільм.
14.10 Тата, мама і я — спартыўная сям'я.
14.35 Мультфільм.
14.45, 21.00 "Лаўка старажытнасцяў".
15.40, 20.45 Тэлеслужба бяспекі.
16.10 Група "Іванкі інтэрнэйшнл".
16.50 Дзіцячае ТБ.
17.30 "Сустрэчы".
18.30 Санкт-Пецярбург запрашае Алімпіяду-2004.
18.40 Вялікі фестываль.
19.15 Спорт.
20.15 Храм.
22.05 Падзея.
22.20 Спартыўны агляд.
22.30 Парадоксы гісторыі.

НТБ

17.30 "Вуліца Сезам".
18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
18.35 Герой дня.
19.00 "Паміраюць толькі двойчы". М. ф.
21.40, 23.20 Часінка.
22.00 "Хуткая дапамога". М. ф.

Серада, 19 лютага

Беларускае тэлебачанне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.45, 19.10 Беларускі гіт-парад.
7.50, 17.45 Эканамікст.
8.00, 13.00, 15.00, 18.00, 0.10 Навіны.
8.10 Вострыя вугал. Прававая праграма па пісьмах гледачоў.
8.40 "Шанц". Д. ф.
9.00 Тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура. 8-ы клас.
9.30 Мультфільмы.
10.25 "Нараўлянскія эцюды". Д. ф.
11.00, 18.20 "Рабакоп".
11.50 Творцы.
12.00 Відзьма-нявідзьма.
15.10 Відэакурс французскай мовы.
15.40 "Вострaў натхнення". "Насустрач".
16.15 "Мужчынскі рой". Д. ф.
16.40 Тэлеанонс.
16.45 "Крок". "Правінцыя".
17.10 "Напачатку было..." Д. ф.
19.15 Тэма дня.
19.30 Чацвёртае вымярэнне. "Лекавыя прэпараты".
19.55 Творцы.
20.25 "Хто гэта?" Тэлегульня.
20.30 Аўта-парк.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Як дасягнуць поспеху ў рэкламе?" М. ф.
23.30 Каралеўскае паляванне.

ГРТ

11.00, 14.00, 17.00, 22.35 Навіны.
11.10 "Семнаццаць імгненняў вясны". М. ф., 2-я ч.
12.25 Мультфільмы.
13.00 КВЗ-асарці.
13.20 Э. Радзінскі. "Загадкі гісторыі".
14.20 "Альберт — пяты мушкецёр".
14.45. Кактус і К.
14.55 До-мі-соль.
15.10 Кліч джунгляў.
15.40 "Ніка і яго сябры".
16.10 ...Да шаснаццаці і старэйшым.
16.35 Вакол свету.
17.15 "Дзяўчына па імені Лёс".
18.10 Час пік.
18.35 Адгадай мелодыю.
19.00 "Каб помніл..." Л. Быкаў.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.45 "Максім Перапяліца". М. ф.
22.45 Прэс-клуб.
23.50 Прэс-экспрэс.

Расія

7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.15, 8.20, 9.55, 0.10 Тавары — поштай.
7.25, 17.40 "Клубнічка".
7.55 "Дарагая рэдакцыя..."
8.30, 19.35 "Гарадок".
9.05, 20.10 "Санта-Барбара".
13.25 "Салдат Іван Броўкін на цаліне". М. ф.
15.00 Прыватная калекцыя.
15.25 Экспавеснік.
15.30 Спосаб жыцця.
16.15 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
16.55 Там-там навіны.
17.05 Лукамор'е.
17.25 Пагляздзі на сябе.
18.10 Парламент.
18.40 Асабліва важныя персоны.
21.10 Добры вечар.
22.30 Багема. Беата Тышкевіч.
23.10 Блак-нот.
24.00 Толькі для дарослых.

Санкт-Пецярбург

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
12.10, 19.20 "Гісторыя кахання".
13.00 Тэрмін адказу — сёння.
13.45 "Свяцілні Эрмітажа".
14.10 Асабістая справа.
14.35 Абхазія. Блакада.
14.45, 21.00 "Лаўка старажытнасцяў".
15.40, 20.45 Тэлеслужба бяспекі.
16.10 Ящчэ адна Расія.
16.50 Зебра.
17.30 "Тацццяна Маркава. Што я ў жыцці нарабіла". Муз. праграма.
18.30 Санкт-Пецярбург запрашае Алімпіяду-2004.
18.40 Вялікі фестываль.
19.15 Спорт.
20.15 "Пажывём-пабачым".
22.05 Падзея.
22.20 Спартыўны агляд.
22.30 "Тэлекампакт".

НТБ

18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
18.35 Герой дня.
19.00 "Аперацыя "Агра". М. ф.
21.40, 23.20 Часінка.
22.00 "Хуткая дапамога". М. ф.
24.00 Меламанія: "Група "Р.Е.М."

Чацвер, 20 лютага

Беларускае тэлебачанне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.45, 19.10 Беларускі гіт-парад.
7.50, 17.45 Эканамікст.
8.00, 13.00, 15.00, 18.00, 24.00 Навіны.
8.10 Аўта-парк.
8.20 Мультфільм.
8.40 "Мама, я жывы!" М. ф.
9.50 Тэлебом.
10.30 Каралеўскае паляванне.
11.10, 18.20 "Рабакоп".
12.00 Госці ў дом.
12.30 "Музыка без межаў".
15.10 Тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура. 9-ы клас.
15.40 "Бар'еры". Інвaспорт на міжнароднай арэне.
16.00 Арсенал.
16.30 Кантрасты. Прававая праграма.
17.10 Урокі Н. Наважылавай.
18.10 Тэлеанонс.
19.15 Тэма дня.
19.30 Міжнародны кур'ер.
20.00 Цёмны пакой. "Пасля аперацыі".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 "Тэлебарометр".
22.00 "Следапыт". М. ф.
23.30 "Крок". Праграма для моладзі.

ГРТ

11.00, 14.00, 17.00, 22.35 Навіны.
11.10 "Семнаццаць імгненняў вясны". М. ф., 3-я ч.
12.20 Мультфільмы.
12.55 КВЗ-асарці.
13.15 Э. Радзінскі. "Загадкі гісторыі".
14.20 "Альберт — пяты мушкецёр".
14.45 Вострaў Чунга-Чанга.
15.10 Цін-Тонік.
15.40 "Ніка і яго сябры".
16.05 Рок-урок.
16.35 Вакол свету.
17.15 "Дзяўчына па імені Лёс".
18.10 Час пік.
18.35 Джэнтльмен-шоў.
19.05 "Мая сям'я".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.45 "Начны дазор". М. ф.
22.45 "Бэзавы туман". Муз. праграма.
23.25 Прэс-экспрэс.

Расія

7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.15, 8.20, 9.55, 0.20 Тавары — поштай.
7.25, 17.40 "Клубнічка".
7.55 "Дарагая рэдакцыя..."
8.30, 19.35 Сам сабе рэжысёр.
9.05, 20.10 "Санта-Барбара".
13.25 "Прыгажун-мужчына". М. ф.
14.35 "І чутна было ўдалечыні..."
15.00 На парозе стагоддзя.
15.25 Экспавеснік.
15.30 Ананімныя суразмоўцы.
16.15 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
16.55 Там-там навіны.
17.05 Лукамор'е.
17.25 Пагляздзі на сябе.
18.10 Момант ісціны.
18.40 Асабліва важныя персоны.
21.10 Добры вечар.
22.30 Баскетбол. Чэмпіянат Еўропы сярод клубных каманд.
23.30 Адамаў яблык.
0.10 Толькі для дарослых.

Санкт-Пецярбург

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
12.10, 19.25 "Гісторыя кахання".
13.00 Тэрмін адказу — сёння.
13.45 "Начны Эрмітаж".
14.10 Парадоксы гісторыі.
14.35 Мультфільм.
14.45, 21.05 "Макшэйн". Прыгодніцкі серыял.
15.40, 20.45 Тэлеслужба бяспекі.
16.10 "У Ігара Д." Тэатральная гасцёўня.
16.55 Дзіцячае ТБ.
17.30 "Хроніка адной рэпетыцыі". Тэлефільм.
18.30 Санкт-Пецярбург запрашае Алімпіяду-2004.
18.40 Вялікі фестываль.
19.15 Спорт.
20.15 Асабістая справа.
22.05 Падзея.
22.20 Спартыўны агляд.
22.35 "Курачка Раба". М. ф.

НТБ

18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
18.35 Герой дня.
19.00 "Клуб самазабойцаў". М. ф.
20.45 "Няўклюды". С. Альтава.
21.40, 23.20 Часінка.
22.00 "Хуткая дапамога". М. ф.
24.00 "Другая гісторыя кахання". М.ф.

Пятніца, 21 лютага

Беларускае тэлебачанне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.45, 17.35 Беларускі гіт-парад.
7.50, 17.40 Эканамікст.
8.00, 13.00, 15.00, 23.50 Навіны.
8.10 "Тэлебарометр".
8.20 "Ящчэ не вечар..."
8.35 "Сонечны палоннік". Д. ф.
9.00 Тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура. 9-ы клас.
9.30 "Бархатны сезон".
10.00 Мультфільмы.
10.30 "Уся справа ў капелюшы".
11.00 "Рабакоп".
11.50 Тэлеанонс.
11.55 Зорная ростань. Тэлеконкурс маладых артыстаў эстрады.
12.30 Міжнародны кур'ер.
15.10 Мультфільм.
15.20 Тэлеанонс.
15.25 Відэакурс французскай мовы.
15.55 Канцэртны сезон.
16.25 ШАНС. Забаўляльна-пазнавальная праграма.
16.40 "Памежжа".
17.10 "Першая сцэна". Д. ф.
17.50 Урачыстае пасяджэнне і канцэрт майстроў мастацтваў, прысвечаны Дню абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Жэня, Жэнечка і Кацюша". М. ф.
23.20 Акалада.

ГРТ

11.00, 14.00, 17.00, 22.50 Навіны.
11.35 "Семнаццаць імгненняў вясны". М. ф., 4-я ч.
12.55 КВЗ-асарці.
13.15. Э. Радзінскі. "Загадкі гісторыі".
14.20 "Альберт — пяты мушкецёр".
14.55. Лыжы. Чэмпіянат свету.
16.30 "Магія: свет звышнатуральнага".
17.20 "Дзяўчына па імені Лёс".
18.15 Чалавек і закон.
18.45 Поле цудаў.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.45 "Як здзейсніць забойства". М. ф.
22.10 Погляд.
23.05 "Урокі вуліцы". М. ф.
0.45 Прэс-экспрэс.

Расія

7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.15 Медыцынскі веснік.
7.25, 17.40 "Клубнічка".
7.55 "Дарагая рэдакцыя..."
8.20, 9.55 Тавары — поштай.
8.30, 19.35 L-клуб.
9.05, 20.10 "Санта-Барбара".
13.20 Чэмпіянат свету па лыжных відах спорту. 30 км. Мужчыны.
13.50 "Прыгажун-мужчына". М. ф.
14.50 "Яраслаўскі партрэт". Д. ф.
15.00 Суайчыннікі.
15.25 Экспавеснік.
15.30 Арэна для сенсацый.
16.15 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
16.55 Там-там навіны.
17.05 Лукамор'е.
17.25 Пагляздзі на сябе.
18.10 "Высакосны год". Эканамічны агляд.
18.40 Асабліва важныя персоны.
21.10 Добры вечар.
22.30 Начны экспрэс.
23.10 "У се людзі смертныя". М. ф.

Санкт-Пецярбург

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
12.10, 19.20 "Гісторыя кахання".
13.00 Тэрмін адказу — сёння.
13.45 "Музыка гадзінніка". Тэлефільм.
14.10 Ток-шоў "Наўздагад".
14.35 Мультфільм.
14.45, 21.05 "Макшэйн".
15.40, 20.45 Тэлеслужба бяспекі.
16.10 Д. Башкіраў. "Тое, што застанецца..."
16.55 Белая паласа.
17.30 "Грабёж апоўначы". М. ф.
18.30 Санкт-Пецярбург запрашае Алімпіяду-2004.
18.40 Вялікі фестываль.
19.15 Спорт.
20.15 Гумарыстычная праграма.
22.05 Падзея.
22.20 Спартыўны агляд.
22.30 Раман з героем.
23.00 "Пасля буры". М. ф.

НТБ

17.30 Футбольны клуб.
18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
18.35 Герой дня.
19.00 "Матылькі". М. ф.
20.40 "Алё, Фіма!"
21.40, 23.20 Часінка.
22.00 "Хуткая дапамога". М. ф.
23.40 "Усе людзі робяць гэта". М. ф.

Субота, 22 лютага

Беларускае тэлебачанне

8.00, 15.00, 21.00 Навіны.
8.10, 17.00 Беларускі гіт-парад.
8.15 Рэгіён.
8.45 Лёс мой і надзея.
9.15 Здароўе.
9.45 Урокі Н. Наважылавай.
10.15 "Усё пра ўсё".
10.40 Сусвет. Навукова-папулярны часопіс.
11.15 "Сюрпрызы Орсблі". Паслясловe да чэмпіянату свету па біятлоне.
11.40 Свет прыроды і захапленняў.
12.00 Шматгалоссе.
12.30 "Тэлевізійны АРТ-клуб".
13.10 Вока. Пра рэкламу і не толькі...
13.30 "Адзіная прастора — мора".
14.30 Калаж.
15.10 Зорная ростань. Тэлеконкурс маладых артыстаў эстрады.
15.40 Алімп: ад падножжа да вяршыні.
16.00 Галерэя.
16.30 "Заставайцеся з намі".
17.15 "Крок". "Рызыка-версія". Тэлегульня.
17.50 "На сямі вятрах". М. ф.
19.30 "Час аркестра". Народнаму артысту Беларусі Міхаілу Фінбергу — 50 гадоў.
20.10 Банка комiксаў.
20.40 Калыханка.
21.45 "У бой ідуць адны старыя". М.ф.
23.15 Відзьма-нявідзьма.

ГРТ

6.55 "Юнга Паўночнага флоту". М. ф.
8.25 "Вялікае вандраванне Болека і Лёлека". Мультсерыял.
8.45 Хатняя бібліятэка.
9.00, 14.00, 17.00 Навіны.
9.10 Слова пастыра. Мітрапаліт Кірыл.
9.30 Не зявай!
10.00 Ранішняя пошта.
10.35 Смак.
10.55 Запрашэнне да музыкі.
11.25 "Па вуліцах камод вадзілі". М. ф.
12.40 Разумнікі і разумніцы.
13.30 Відавочнае-неверагоднае.
14.20 Лыжы. Чэмпіянат свету.
14.45 Праграма "Сузор'е "Трыумф".
15.40 У свеце жывёл.
16.15 "Кола гісторыі".
17.20 КВЗ-асарці.
17.55 "Не можа быць!" М. ф.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.55 "Сёгун". М. ф.
22.00 "Каламбур".
22.30 "Вандроўнік". М. ф.

Расія

7.00 Мультфільм.
7.25 "Фрам — палярны мядзведзь".
8.15 "Здароўе".
8.25 "Жывыя будзем..." Д. ф.
9.15 Клуб "Адрэналін".
9.30 Па вашых пісьмах.
10.00 Весткі ў адзінаццаць.
10.30 Парламенцкі тыдзень.
11.15 Экалагічная экспедыцыя РТР.
11.30 Лепшыя гульні НБА.
12.30 Ананімныя суразмоўцы.
13.00 Весткі пра...
13.20 "Маладыя Пікасо".
14.10 Дыялогі пра жывёл.
14.40 "Даждждавыя псалмы".
15.05 21 кабінет.
15.25 "Паэт у Расіі — больш, чым паэт".
15.50 Бясконцае падарожжа.
16.20 "Цёмная" для...
16.35 Суботні вечар РТБ.
16.50 Экіпаж Леаніда Філатава.
17.55 Аншлаг і К.
19.00 Весткі.
19.50 "Бяжы". М. ф.
21.00 Зусім сакрэтна.
22.40 Чэмпіянат свету па лыжных відах спорту.
23.10 Рэпарцёр.
23.40 Праграма "А".
0.35 "У тым краі нябёсаў". М. ф.

Санкт-Пецярбург

9.10 "Гонар маю".
9.40 "Кошчын дом". Тэлеспектакль.
10.10 Ток-шоў "Наўздагад".
11.35 Мультфільм.
11.55, 13.55, 15.55, 18.55 Інфарм ТБ.
12.10 Да 60-годдзя Пецярбургскага ТБ.
14.10 Ящчэ адна Расія. "Мара ў выратаванне", "Кругаварот".
14.45 Тэатральная правінцыя?..
15.10 Гістарычныя расследаванні.
16.10 Спартыўны агляд.
16.30 Гульня "Лато бінга".
17.30 Музычная праграма.
18.40 Вялікі фестываль.
19.20 "Беларускі вакзал". Д. ф.
20.55 Свецкая хроніка.
21.10 Блеф-клуб.
21.50 "Парад парадаў" прадстаўляе Таню Буланаву.
22.45 "Камісар Пепе". М. ф.

НТБ

17.00 Час "Ч".
17.30 "Забойства Джона Фіцджэральда Кэнэдзі". Д. ф.
18.00, 21.00 Сёння.
18.30 "Справы смешныя. Справы сямейныя". М. ф.
19.00 "Паўночная куля". М. ф.
20.45 Лялькі.
21.45 "Байкі са склепа". М. ф.
22.40 Расійскі альбом.
23.00 Шоў "Імперыя страсці".
23.40 Трэцяе вока.
0.10 "Плэйбой-шоў".

Нядзеля, 23 лютага

Беларускае тэлебачанне

Дзень абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь

8.00 "Спорт і адкрыцці".
8.20 Мультфільм.
8.30 Кола часу.
9.00 Адкрыты чэмпіянат Беларусі па самба.
9.30 Мульціклуб.
10.00 Вострaў натхнення.
10.25 "Усё нармальна, мама!"
10.55 Тураб'ектыў.
11.15 "Арсенал".
11.55 "Незнаёмая песня". Кароткаметражны фільм.
12.20 "Памяці загінуўшых прысвячаецца..."
12.35 Вяршыня свету.
13.15 Бон тон. Конкурс "Дзяўчына месяца".
13.25 "Залатыя ключы". Тэлефестываль народнай творчасці.
14.00 Студыя "Акно".
14.40 Гісторыя кахання.
15.00, 21.10 Навіны.
15.10 Госці ў дом.
15.35 Тэлевізійны Дом кіно.
16.15 "Віншуем Вас!"
17.00 "Крок". "Оскар". Тэлегульня.
17.35 "Пункт адліку". М. ф.
19.10 Абібок.
19.40 Калыханка.
20.00 Рэзананс.
20.50 Стадыён. Спартыўны агляд.
21.30 Ток-шоў "Карамболь".
22.05 "Ваенна-палявы раман". М. ф.
23.40 Бархатны сезон.

ГРТ

6.50 "Сувораў". М. ф.
8.35 Мультфільмы.
9.00, 14.00, 22.45 Навіны.
9.15 Бесталковыя нататкі.
9.30 Пакуль усе дома.
10.10 Ранішняя зорка.
11.00 "Армейскі магазін".
11.30 Іграй, гармонік любы!
12.00 Праўніцальныя гісторыі.
12.30 "Падводная адысея каманды Кусто".
13.25 Смехапанарама.
14.20 Вяртанне Трэцякоўкі.
14.45 "Сімфанічныя таямніцы". М. ф.
15.15 Клуб падарожнікаў.
16.00 Мультфеерверк.
16.45 Адзін на адзін.
17.15 Шчаслівы выпадак.
18.10 "Афіцэры". М. ф.
19.50 Кінаафіша.
20.00 Час.
20.40 "Сёгун".
21.45 Лыжы. Чэмпіянат свету.
22.15 Футбольны агляд.
22.55 "Чаканне палкоўніка Шалыгіна". М. ф.

Расія

7.00 Мультфільм.
7.35 "Фрам — палярны мядзведзь".
8.25 Латарэйныя навіны.
8.40 Пілігрым.
9.05 Добрай раніцы, краіна!
9.45 Прысяга.
10.15 Расійскае лато.
10.55 "Аўра блакітнай планеты".
11.00 Кніжная лаўка.
11.25 Чэмпіянат свету па лыжных відах спорту.
12.30 Чалавек на Зямлі.
13.00 Весткі.
13.20 "Маладыя Пікасо".
14.15 "Вікторыя". Фестывалю салдацкай песні — 10 гадоў.
15.20 Сад культуры.
15.45 Нічога, акрамя...
16.00 Чароўны свет Дыснэя.
17.00 Увесь свет.
17.45 Тэлескоп.
18.25 Караоке па-расійску.
19.00 Люстэрка.
20.00 Рэпартаж ні аб чым.
20.15 "Чыстае неба". М. ф.
22.10 "Калізей".
23.05 "Ва ўсіх на вуснах".
23.20 У Ксюшы.
23.50 Рэк-тайм.
0.05 Мітусня вакол раяля.

Санкт-Пецярбург

8.40 Гаючае слова.
9.10 Тата, мама і я — спартыўная сям'я.
9.40 Авертайм.
10. 10 "Паляўнічыя". Д. ф.
11.05 "Старое танга". Галіна Уланава.
11.30 Сёння — дзень абаронцаў Айчыны.
11.55, 13.55, 15.55, 18.55 Зваротны адлік.
12.15 "Мой баявы разлік". М. ф.
13.50 Фінляндыя: блізкая і невядомая.
14.10 Ящчэ адна Расія.
15.10 "Зоркі Марыінкі". Юлія Махаліна.
16.10 Спартыўная праграма.
16.40 Дзіцячае ТБ.
17.30 Музычная праграма.
18.40 Скарбы Пецярбурга. Эрмітаж.
19.20 "Музычны рынг".
20.55 Ва ўсіх на вачах.
21.10 Ноў смокінг.
21.55 Міжнародны агляд.
22.25 "Праўда лейтэнанта Клімава". М. ф.

НТБ

17.30 Перадача М. Фаменкі "Расійскія цвікі".
18.00 Сёння.
18.30 "Справы смешныя. Справы сямейныя". М. ф.
19.00 "Гангстэрскія хронікі: амерыканская гісторыя".
20.00 Вынікі.
21.10 "Скінь мамачку з цягніка". М. ф.
22.55 "Асобы года-96".
23.50 Магазін на канапе.
0.20 Эратычны шоў свету.

Sport-Спорт

Біятлон: другі год запар чэмпіёны свету!

Пасля крыху "змазанага" выступу на Кубак свету ў Італіі ў аматараў біятлону ўзніклі сумненні, ці зможа наша зборная стаць хаця б трэцім прызёрам на чэмпіянаце свету — не намнога, а ўсё ж прапусцілі ўперад моцную каманду нарвежцаў.

Але першыя ж метры выдатнай лыжні ў славацкім горадзе Орсблі далі зразумець, што беларусы прэтэндуюць на медалі. Аднак перад выхадам на першы рубеж Алег Рыжанкоў не паспеў сцішыць ход, паспяшыў — у выніку адна з пяці куляў нашага "страляючага" лыжніка не трапіла ў мішэнь. За гэта наша каманда павінна была прабегчы дадатковы штрафны круг, перш чым на наступным стрэльбішчы зняць з плячэй вінтоўкі. Тут ужо ўсе адчуваюць асаблівую засяроджанасць — і кулі адна за другой трапляюць у цэль! Цяпер толькі захаваць лідэрства ў часе гонкі. Імчаць кіламетр за кіламетрам, і вось нарэшце кампутар паказвае — у каманднай гонцы на 10 кіламетраў "золата" па праву належыць беларускім спартсменам! Другі год запар спецыялісты адзначаюць умельства нашых "страляючых" лыжнікаў максімальна канцэнтравацца на агнявым рубяжы, а таксама падтрымаць адзін аднаго на трасе.

Вось састаў нашай "залатой" каманды: Алег Рыжанкоў, Вадзім Сашурын, Пётр Івашка, Аляксандр Папоў.

Пераможцаў цёпла павіншаваў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка.

Валейбол. Чэмпіянат Беларусі

Чарговыя сустрэчы мужчынскага першынства Беларусі сярод каманд першай лігі пацвердзілі сур'ёзную падрыхтоўку жлобінскай каманды "Крок". Менскіх валейбалістаў каманды з малачытэльнай назвай РУОРШВСМ, якая пакуль што займае другі радок у турнірнай табліцы, яны перамаглі з красамоўным лікам — 3:0, 3:0. Жлобінцы, лічаць спецыялісты, зрабілі яшчэ адзін упэўнены крок, каб узняцца ў вышэйшую лігу. За другое месца ўпарта змагаецца каманда "Шкловалакно" з Полацка. Гэта дасць палачанам магчымасць згуляць матч-"шанс" з клубам вышэйшай лігі.

Наступны тур чэмпіянату 15 — 16 лютага.

Фігурнае коўзанне: юнацкае першынство краіны

Галоўны суддзя спаборніцтваў юнацкага першынства нашай краіны па фігурным коўзанні на каньках Уладзімір Клачок пасля фіналу адзначыў даволі высокі ўзровень майстэрства беларускіх маладых фігурыстаў. Калі ў падрыхтоўку каманды будуць укладзены неабходныя сродкі, сказаў галоўны суддзя, можна не сумнявацца, што нашаму юнаму рэзерву будзе па сілах змагацца за ўзнагароды на міжнародных спаборніцтвах.

А вышэйшую прыступку юнацкага першынства краіны заняла 13-гадовая Вікторыя Дзірко. Срэбраным прызёрам стала Алена Савостава, бронзавым — Каця Данько.

У юнакоў першынстваваў Яўген Капітулец. На другім месцы — Ігар Ралінскі, на трэцім — Валодзя Сцяцко.

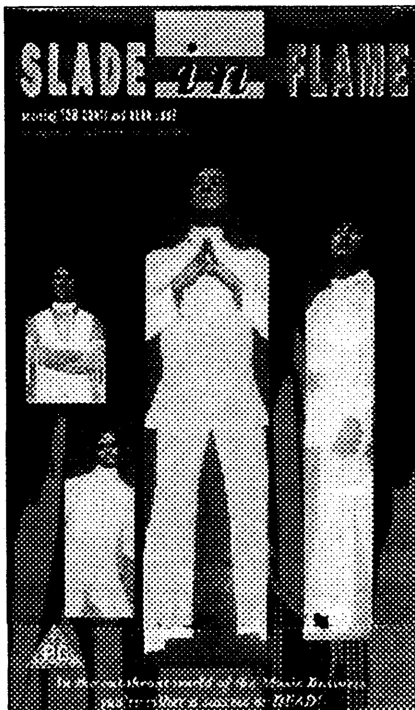
Падрыхтаваў К. ЛІСТАПАД.

Гіт Кіна-відэа-аўдыё-шоў-навіны Гіт

З флэйма ды ў полымя

Апошнім часам штосьці не сходзіць з нашых старонак суперзорка брытанскага рока канца 60-х — пачатку 70-х гадоў рок-гурт **"Слэйд"**. І, што цікава, гэта былі не рэтра-навіны, а самыя сапраўдныя актуальнасці: то мы згадвалі пра занадта прыпозненыя выступы калектыву ў Беларусі, то вымушаныя былі паведаміць аб нядаўняй смерці аўтара гэтага бліскучага творчага праекта — прадзюсера і музыканта Чэза Чэндлера (граў ён, праўда, у гурце "Animals", затое прадзюсаваў менавіта "Slade").

І вось зноў інфармацыя пра "Слэйд". Гэтым разам для відэа-



аматараў. Той, хто стаміўся ад аднастайнасці адказаў гандляроў у відэашапіках: "У нас выключна свяжак", з задавальненнем знойдзе там навінку, якая ва ўсім свеце даўно і трывала прапісалася ў аналах лепшых відэазбораў — **"Slade in Flame"**.

Адразу зазначым, што гэта не халодны відэарэпартаж з канцэрта славутага калектыву і зусім не падборка відэакліпаў. Гэта паўнавартасны мастацкі фільм, дзе музыкі (Дэйв Гіль, Ноды Голдэр, Джым Лі і Дон Паўэл) паказваюць сябе і здольнымі — гнуткімі ды пластычнымі — драматычнымі акторамі. Мо ўдаецца ім новае амплуа таму, што граюць яны ледзь не саміх сябе — музыкаў скандальнага рок-гурта "Flame"? І тым не менш, яны больш прыкметныя ў гэтай працы, чым "зоркі кінастужкі", імёнамі якіх упрыгожаныя рэкламныя матэрыялы: "У фільме ўдзельнічаюць Том Конці і Алан Лэйк". Дзе яны цяпер, гэтыя ўдзельнікі, імёны якіх дайшлі да нашчадкаў праз дзесяцігоддзі дзякуючы шалапутам-самавукам іхняга часу, лёс якіх лёг у канву карціны.

Дададзім, што карціну паставіў у 1974 годзе рэжысёр Рычард Лонкрэйн на студыі "Goodtimes enterprises". Ну і кожнаму, бадай, вядома, што ўсе музычныя творы з гэтага фільма выйшлі асобным альбомам "Slade in Flame" на фірме "Polydor".

Беларусы не ў лапцях, а ў скураных шузах

Беларускія кінапрэм'еры хоць і рэдка, але ўсё ж адбываюцца ў наш складаны і няпэўны час. Праўда, не ўсе з іх усяляюць аптымізм менавіта ў беларускую душу. Таму, пераканаўшыся ў цынічнасці тутэйшага мастацкага кіно, раім больш увагі звяртаць на работы беларускіх дакументалістаў.

Сярод восеньскіх прэм'ер 1996 года запомнілася прэзентацыя новай работы беларускага рэжысёра Міхаіла Жданоўскага **"За Кушлянамі снег"**, знятай ім паводле ўласнага сцэнарыя.

Фільмы **М.Жданоўскага** ("Дарога на Курапаты", "Успаміны пра Міколу Равенскага" і г.д.) заўсёды звернуты да тых рэчаў, якімі жыве нацыянальная душа беларуса: ці то гэта лёс кампазітара, адарванага ад радзімы, ці то гэта лёс народа, згвалтаванага чужацкім рэжымам... Новая карціна, як ужо заўважыла беларуская кінапрэса, "гэта фільм-разважанне пра лёс вялікага паэта **Францішка Багушэвіча** (на здымку ён злева), цераз прызму жыцця і творчасці якога вымалёўваецца і драматычны шлях усяе Беларусі". І варта дадаць, што гэта зусім не фільм пра гаротнае жыццё беларускіх сялян да Каст-



рычніцкай рэвалюцыі.

Вобраз славутага выхаванца Кушлянаў дапамагалі рэжысёру ствараць і старыя фотаздымкі, і архіўныя дакументы, і рарытэтныя экземпляры першых выданняў твораў Багушэвіча... Маляўнічыя відарысы выхоплівае з жывых помнікаў часу пільная камера таленавітага аператара Сяржука Пятроўскага. А зnітоўвае ўсё гэта ў адзіны пераканаўчы твор жывы роспавяд захавальніка музея Францішка Багушэвіча ў Кушлянах, таксама паэта Алеся Жамойціна.

Трэба сказаць, што восеньскую прэм'еру фільма "За Кушлянамі снег" правёў у Рэспубліканскім палацы ветэранаў менскі клуб творчай інтэлігенцыі "На ростанях". Пачатак ёсць, а ці будзе працяг?

Несанкцыянаваныя... мітынгі, мастацтва, народ

Праўда, дакументальнае кіно — гэта ўсё ж, як спяваецца ў папулярнай народнай песні, "кіно не для ўсіх". А вось калі святкаваць з помпай такое пампезнае свята, як Дзень беларускага кіно (Прэзідэнт вызначыў яму дату 17 снежня), дык народ жа пацягнецца яўна на нешта мастацкае. А ці знойдзецца ў нас што-небудзь мастацкае ды беларускае, а не савецкае?

Сёлета нешта падобнае, здаецца, знайшлі. Ад самага пачатку снежня вакол святочнай прэм'еры новага фільма Валерыя Панамарова **"На Чорных Лядах"** (паводле твораў Васіля Быкава) адчувалася клапатлівая мітусня, а напярэдадні самога свята культуралагічныя выданні гатовыя былі выбухнуць рэкламай.

Аднак, выбухнула не рэклама, а цэнзура: "Хто дазволіў?" Неяк нечакана высветлілася, што ўся падрыхтоўчая кампанія не мае афіцыйных арганізатараў, а ліст кінастудыі "Беларусьфільм" на адрас менскага прадпрыемства "Кінавідэапракат" за подпісам намесніка дырэктара студыі А.У.Шкадаровіча, дзе абумоўліваліся месца і парадак правядзення прэм'еры, аказаўся ліпай. У выніку за спробу арганізацыі прэм'еры мастацкага беларускага фільма ў Беларусі да Дня беларускага кіно рэжысёр **В.Панамароў** быў абвінавачаны ў палітыканстве і несанкцыянаванай арганізацыі масавага мерапрыемства.

Але не хвалюйцеся: эксцэсаў не адбылося. Іх ўжо не можа быць у нашай дзяржаве. Рэклама непажаданага фільма была аператыўна адклікана з усіх выданняў, а потым і фільму лёгка знайшлі штрэйкбрэхера адпаведна святу — да Дня беларускага кіно ў менскім кінатэатры "Масква" паказалі "Я родом из детства" В.Турава. Як усё адпавядае адно аднаму! Але...

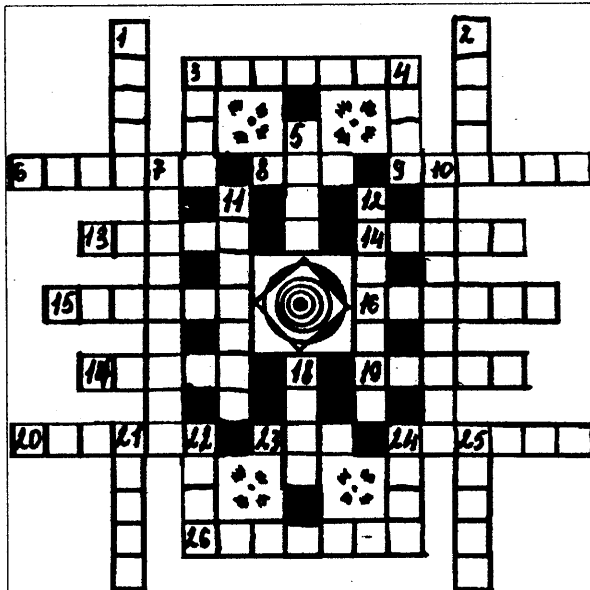
Тут мне і прыгадаліся радкі з газеты "Свободные новости" пра тое, як "купка нацыяналістаў, ідучы на мітынг-рэквіем у Дзень памяці продкаў Дзяды, нават не завітала на развітанне з памерлым тады "геніем беларускага кіно" В.Туравым".

Ёсць такія беларускія фільмы, якія гвалтам заганяюць у душу беларуса, а ёсць і такія, якія гвалтам жа выганяюць.

Што да карціны "На Чорных Лядах", дык яна ўжо не першы год з'яўляецца "новай", а шырокай прэм'еры ўсё не было. Больш таго, на кінарынку ў Маскве пракатчыкі арганізавалі фільму татальны байкот. Відаць, "старэйшы брат" баіцца, што ў Беларусі можа з'явіцца сапраўды беларускае кіно, а за ім і незалежны беларускі пракат. Як жа тады пакарыстаешся малодшай сястрыцай у якасці адстойнай ямы?

Старонку "Гіт" прэзентуе шаноўным чытачам журналіст, намеснік галоўнага рэдактара газеты "Кинонеделя Минска" Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

Крыжаванка "Пісьменніцкая"



По гарызанталі: 3. Дружалюбная мянушка Р.Барадуліна. 6. Адзін з былых старшыняў праўлення Саюза пісьменнікаў. 8. Частка прыроды, якую, мабыць, найбольш апелі пісьменнікі. 9. Што дае прыкорм пісьменнікам у наш цяжкі час. 13. Празаічны жанр. 14. Зброд, які цкуе прагрэсіўнага пісьменніка. 15. Гарэлка, што падабаецца многім пісьменнікам. 16. Гармонік, пад які пелі песні, танцавалі. 17. Грамадскі беларускі дзеяч, які жыве ў Маскве. 19. Мовазнавец і пісьменнік, сваяк Я. Коласа. 20. Персанаж п'есы Я. Купалы "Тутэйшыя". 23. На яго скардзяцца, што ён заядае, не дае пісаць. 24. Даўні цэнтр беларускай культуры. 26. Аўтар серыі раманаў пра Заходнюю Беларусь.

Па вертыкалі: 1. Адзін з лідэраў сённяшняй літаратуры. 2. Гераіня паэмы "Сымон-музыка". 3. Гераіня адной з самых папулярных баек К.Крапівы. 4. Пасуда для віна, якая ўжываецца пад час віншавання юбіляраў. 5. Паэтычны жанр. 7. Месца дзеяння "Хронікі" М.Гарэцкага. 10. Ветэран літаратуры. 11. Жаночая вопратка, пра якую з замілаваннем пісалі раней. 12. Аўтар кнігі "Лірнік вясковы". 18. Аўтар рамана "Запіскі Самеона Самасуя". 21. Паўзнявaжлівая мянушка былога загадчыка аддзела ЦК. 22. Адзін з элементаў народнай творчасці ў калядныя святы. 24. Звер, трагічная смерць якога апісаная ў "Новай зямлі". 25. Невялікі магазін для продажу кніг.

Склалі Эла ДЗЕЛЯНКОЎСКАЯ і Мікалай ДЗЕЛЯНКОЎСКІ.

У старых фаліянтах

"Рысянятка"

(Працяг.)

Не выпадае далей называць Караля Рыся памяншальна, таму загаловак пакуль што ўзялі ў двукоссе. Ён жа, як вырас, верным князю харужаму застаўся. Адвагі з дзяцінства яму хапала, а сілы набраўся — падковы ламаў. І шабляй махаў не горш за самога Валадковіча.

Аднойчы малады князь Караль Радзівіл, на той час ужо мечнік, да якога пазней прыстала мянушка "Пане Каханку", так пасля кілішка сказаў Рысю:

— Пане каханку, пакуль пры бацьку сядзеў, называлі цябе Рысем, але як прылашчылі на двары майго дзядзькі, павінен называцца Катом, бо кот — гэта асвоены рысь.

Рысь, не зважаючы, што будзе мець справу з пляменнікам і спадчыннікам свайго гаспадара, абурыўся:

— Я не Вашай княжай мосьці хлеб ем, але Вашага дзядзькі. А мая служба не абавязвае мяне трываць кпіны ад усяго роду майго гаспадара. Я такі ж шляхціч, як і княжа. А што мой бацька галасней Пана Бога хваліць, не маеш права, княжа, таму перакручваць маё прозвішча, бо мне яго не даваў. І прашу адразу ж са мною парашыцца.

Князь жа, хоць перад Богам, хоць перад людзьмі, мог бы адмовіцца прыняць выклік ад прыдворнага свайго дзядзькі, аднак сам быў ахвочы да паядынкаў. І рады быў сысціся з добрым супернікам, хоць і заплаціў за гэта здароўем: атрымаў рану на руцэ вышэй локця такую, што некалькі тыдняў з дому не выходзіў. Ягоны бацька, хоць і строгім быў да сына, паехаў усё ж у Койданава скардзіцца брату, што ягоны слуга пакалечыў сына. Ды князь харужы яму адказаў:

— Хай князь брат дасць гэтаму супакой. Наш мечнік такі мне любы, як і самому князю, бо не маючы дзяцей, маю яго за сына. Але ж сам жаліўся, што хват, то калі раз-другі абарве за сваё, то мо апамятаецца. Нарэшце, за што караць Рыся, калі народжаны шляхцічам паставіўся па-шляхецку?

Тая сутычка не зашкодзіла Рысю і ў будучым. Неўзабаве пасля таго двубою князь харужы, каб паказаць, што не мае крыўды на Рыся, аддаў яму Воўчын, невялікую вёску каля Койданава, дзе была добрая зямля. Такая шчодрасць была для ўсіх дзіўнай, бо людзі з большымі і даўнейшымі заслугамі нічога ад князя харужага атрымаць не маглі: быў ён з тых Радзівілаў, што толькі пра сябе думалі.

А калі князь Кароль Радзівіл атрымаў у спадчыну Нясвіж, то ледзь не сама перш ён паслаў Каралю Рысю мундур свае гвардыі, якая называлася альбанскай, паводле месца яе знаходжання ў нясвіжскім прадмесці Альба.

Байку Генрыха Равускага пераказаў З.С.

І смех і грэх

Госці шынка "У Лявона"

ГАБРАЎЦЫ ЖАРТУЮЦЬ

Родзіч

Габравец дачакаўся ля дзвярэй суда пляменніка-адваката.

— Стаян, прыйдзі да нас увечары ў госці. Мы з тваёй цётухнай вельмі хацелі б пабачыць цябе, пагаварыць...

— Добра. А які з сабою ўзяць кодэкс: Грамадзянскі ці Крымінальны?

Дастаткова аднаго

— Бачыш: на здымку мае блізняты.

— Але ж тут толькі адно дзіця?

— Дастаткова. Другое вельмі падобна на яго.

У гатэлі

— Колькі каштуе нумар? — пытае ў адміністратара габравец.

— На першым паверсе 10 леваў, на другім — 8, на трэцім — 6, на чацвёртым — 4.

Габравец падумаў і накіраваўся да дзвярэй.

— У чым справа? Вы лічыце, што ў нас цэны высокія?

— Ды не. Гатэль ваш занадта нізкі.

Прыкмета

— Дайце мне дзесятак яек ад чорнай курыцы!

Гандлярка здзівілася, але сказала:

— Калі ты можаш іх пазнаць, выбірай.

І габравец выбраў самыя вялікія.

Гасцей прывёў Леанід РАМАНЕНКА.

Пры перадруку спасылка на NS абавязковая

Наша Слова (7)

Аўтары надрукаваных матэрыялаў адказваюць за дакладнасць фактаў і іншых звестак. Пункт гледжання аўтара можа не адпавядаць меркаванню рэдакцыі. Рукапісаў рэдакцыя не рэцэнзуе і назад не вяртае.
Індэкс 63865. Замова 228 Наклад 2294 паасобнікі.

Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку". 220041, г.Менск, пр. Ф.Скарыны, 79.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана ў друк 12.02.1997 г. у 15 гадзін.